

MANUAL

DEL CURS D'INICIACIÓ

AL VOLUNTARIAT

**Generalitat
de Catalunya**

Biblioteca de Catalunya – Dades CIP

Manual del curs d'iniciació al voluntariat

Nova ed. del llibre Curs d'iniciació al voluntariat. – "Aquest curs forma part del Pla de Formació del Voluntariat de Catalunya". – Bibliografia

I. Grup de Treball per a l'Elaboració del Manual del CIV II. Catalunya. Generalitat

1. Voluntariat – Catalunya – Manuals, guies, etc.

364.62(467.1)

En aquest llibre queden recollits bona part dels continguts de les anteriors edicions, degudament actualitzats, però se n'han desplegat de nous fruit de l'evolució del mateix concepte i de la realitat actual, com també s'han reforçat els temes relacionats amb l'entitat i l'organització del treball en equip.

Curs d'Iniciació
al Voluntariat

Aquest curs forma part del **Pla de Formació del Voluntariat de Catalunya**.

© **del text:** Grup de treball per a l'elaboració del Manual del CIV, Remei Sáez Martínez (Centre d'Estudis de l'Esplai), Cori Villarrubia del Valle (Creu Roja a Catalunya), Marta Vilar Recasens i Rosa Porquet Prat (El CAE), Sílvia Penón i Sevilla (Federació Catalana de Voluntariat Social), Marta Burguet i Arfelis (Fundació Pere Tarrés), Araceli Crespo i Bachero (Servei de Promoció de l'Associacionisme i el Voluntariat)

Dissenyadora Gràfica: Sílvia Vallverdú i Segura (vallverducomunicacio2@yahoo.es)

Fotos: Creu Roja / Fernando de la Rosa / Banc d'imatges.

Impressió: Gràfiques Jou

Número d'exemplars: 1.500 unitats

Dipòsit legal: B.16596-2011

© **de l'edició:** Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família, 2011

MANUAL

DEL CURS D'INICIACIÓ

AL VOLUNTARIAT

**Generalitat
de Catalunya**

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

Benvolguts i benvolgudes,

El llibre que teniu a les mans recull, sens dubte, bona part de la informació necessària per conèixer l'entorn del voluntariat i comprendre'l. El voluntariat és sobretot moviment; és passar del pensament a l'acció, de la voluntat a l'activitat, del "dit al fet".

El voluntariat és a més comunitat, tant perquè les actuacions que es duen a terme des d'aquest àmbit pretenen la seva millora com perquè de manera intrínseca el voluntariat s'entén organitzat en el marc d'entitats i projectes, i és un entorn en què diverses persones han decidit participar-hi d'una manera lliure i compromesa en el seu temps de lleure.

Aquesta opció de participació és, sens dubte, una bona mostra del civisme que és present des de fa temps i es manifesta cada dia en la societat catalana. Sortir de l'immobilisme per anar a la recerca del bé comú d'una societat més justa i igualitària, és un bé preuat del qual són actors milers de ciutadans i ciutadanes de casa nostra organitzats en tantíssimes entitats que treballen dia a dia per la comunitat i l'entorn.

Per això, i perquè des del Govern estem convençuts que té un sentit molt especial –tal com diu l'eslògan de l'Any Europeu del Voluntariat, "El voluntariat marca la diferència"–, em fa especial il·lusió presentar-vos aquesta nova edició del llibre *Curs d'iniciació al voluntariat*.

Aquesta feina, en la qual la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària ha participat com un agent més, l'han duta a terme de manera conjunta cinc escoles del Pla de formació del voluntariat de Catalunya que, amb la seva experiència formativa i coneixement del curs, n'avalen la qualitat. Transmeto la meva felicitació i el meu agraïment per la feina feta a totes aquestes entitats. Confio que les persones que vulgueu començar a fer voluntariat trobeu en aquest llibre un bon motiu i un espai per engrescar-vos a participar-hi, i les que ja formeu part d'una entitat trobeu resposta als dubtes que pugueu tenir i amplieu horitzons.

A tots, molt bona feina i felicitats per la vostra empremta i el vostre compromís.

Josep Lluís Cleries i Gonzàlez
Conseller de Benestar Social i Família

ÍNDEX

(I) EL VOLUNTARIAT

- 1. **Definicions** 9
 - 1.1. El voluntariat 9
 - 1.2. La persona voluntària 9
 - 1.3. L'acció voluntària 10
- 2. **Característiques i valors de l'acció voluntària** 10
- 3. **Àmbits de l'acció voluntària** 22
 - 3.1. Àmbits d'actuació 23
 - A. Voluntariat social 24
 - B. Voluntariat comunitari 27
 - C. Voluntariat cultural 31
 - D. Voluntariat ambiental 33
 - E. Voluntariat per a la solidaritat internacional 36
 - F. Altres 39
 - 3.2. Marcs d'intervenció 40
- 4. **Entorn i context històric** 44
 - 4.1. Anàlisi de l'entorn: necessitats, reptes, respostes 44
 - 4.2. Breu recorregut històric 47

(II) LA PERSONA VOLUNTÀRIA

- 1. **Què ens motiva a fer voluntariat?** 53
- 2. **El perfil de la persona voluntària** 57
- 3. **La participació: element fonamental de l'acció voluntària** 61
- 4. **Drets i deures de la persona voluntària** 65

(III) L'ORGANITZACIÓ DEL VOLUNTARIAT

- 1. **Coneixement de l'entitat i del seu ideari i/o projecte d'acció** 69
- 2. **Compromís amb l'entitat** 72
- 3. **Articulació entre la persona remunerada i la persona voluntària** 75
- 4. **El procés de participació en l'entitat** 79
 - 4.1. En l'equip de treball de l'activitat 80
 - 4.2. En la vida associativa i en la vida institucional 87
- 5. **El treball en equip** 88
 - 5.1. L'equip: creació i fases 90

(IV) ANNEXOS

- 1. **Vocabulari bàsic** 95
- 2. **Bibliografia i fonts de consulta** 100
- 3. **Material complementari** *Contraportada*

(I) EL VOLUNTARIAT

1 DEFINICIONS

1.1. EL VOLUNTARIAT

S'entén per voluntariat el conjunt de persones que de forma lliure i sense compensació econòmica efectuen, dins del marc d'una organització estable i democràtica, una prestació de serveis cívics o socials, que comporti un compromís d'actuació a favor de la societat i la persona.

S'entén per entitat de voluntariat l'entitat que és integrada majoritàriament per persones voluntàries, que es constitueix en una organització autònoma sense afany de lucre i que té per objectiu treballar per als altres i/o per al conjunt de la societat, en la millora de la qualitat de vida entesa des de tots els seus vessants.

1.2. LA PERSONA VOLUNTÀRIA

La persona voluntària és aquella que de manera desinteressada i generosa dedica part del seu temps lliure al servei dels altres o a interessos socials i col·lectius, sigui de manera puntual o continuada.

En cap cas les funcions de la persona voluntària es realitzaran dins d'una relació laboral, funcional, mercantil o qualsevol altre tipus de relació retribuïda o derivada d'una obligació jurídica.

La persona voluntària ha de tenir un caràcter altruista i solidari, voluntari i lliure, i ha de realitzar la seva actuació en el marc d'un programa determinat. Aquest pot estar promogut per una entitat, una institució o fins i tot una empresa.

1.3. L'ACCIÓ VOLUNTÀRIA

S'entén per acció voluntària el conjunt d'activitats –emmarcades en programes i projectes– d'interès general, desenvolupades per persones físiques voluntàries, i que no es realitzin en virtut d'una relació laboral, funcional, mercantil o qualsevol altra retribuïda.

2 CARACTERÍSTIQUES I VALORS DE L'ACCIÓ VOLUNTÀRIA

“La persona voluntària es vincula i es compromet lliurement perquè desitja ajudar a canviar una realitat determinada amb la voluntat de millorar-la”.

La primera finalitat de l'acció voluntària és òbvia: la persona voluntària es vincula i es compromet lliurement perquè desitja ajudar a canviar una realitat determinada amb la voluntat de millorar-la. Els destinataris de la seva acció poden ser tant persones individuals com grups humans o la societat en general.

Aquesta acció és completament lliure i voluntària, i es fa des de la solidaritat, des de la sensibilitat per detectar situacions, necessitats i problemàti-

ques diverses que requereixen actuacions concretes i en les quals es creu i se sent que s'hi pot fer alguna cosa. És una actitud social que respon al sentiment de sentir-se solidari, i és l'expressió d'un compromís lliure i altruista amb la societat.

La persona voluntària va més enllà dels seus sentiments i decideix actuar, i aquest actuar no es queda en el "fer per fer". Darrere d'aquesta actuació hi ha aquests valors i actituds que fan que es prioritzin i determinin unes finalitats i uns objectius per a l'acció. S'entén per valor la qualitat o conjunt de qualitats que fan que alguna cosa sigui preuada, valgui. S'ha anomenat el valor 'horitzó de sentit'.

Precisament en l'acció voluntària trobem inherents, inclosos, presents, molts valors que l'omplen de sentit. Valors que ajuden a créixer i fan possible el desenvolupament de totes les capacitats de l'ésser humà. Els valors estan lligats a la pròpia existència, afecten la conducta, i configuren

i modelen les idees, com també els sentiments i les actuacions. La persona voluntària es construeix i creix com a persona en la realització dels valors; així doncs, estaran directament relacionats amb les actituds i els comportaments de la persona voluntària.

Les principals característiques i valors que determinen l'acció voluntària són:

L'acció voluntària es caracteritza per fer-se lliurement, amb la voluntat de transformar l'entorn i la societat, implica un compromís i una responsabilitat, es du a terme en el temps lliure, normalment en el marc d'una entitat a través d'un projecte, implica un intercanvi de beneficis, l'adquisició d'aprenentatges, provoca una satisfacció personal i no una retribució econòmica i s'adapta a la realitat de cadascú.

CARACTERÍSTIQUES

ES FA LLIUREMENT

La persona voluntària realitza la seva acció sense cap coacció, no hi està obligada per cap condicionament, ni per coacció externa, ni per qualsevol tipus d'obligació imposada.

Ara bé, una altra cosa és que algú se senti obligat per condicionaments interns de respondre davant les injustícies amb les que moralment i èticament no hi està d'acord.

ES DU A TERME EN EL TEMPS LLIURE

S'entén per temps lliure aquell no ocupat pel treball ni per la vida familiar en el seu vessant més elemental i domèstic (descans, higiene, nutrició...). Cada persona voluntària ha de cercar aquella tasca en la qual, no només se senti bé, sinó també aquella que s'adapti al seu temps lliure.

VALORS

LA LLIBERTAT

La llibertat és l'estat o condició de qui és lliure, de qui no està subjecte a un poder estrany, a una autoritat arbitrària, de qui no està constret per una obligació, un deure, una disciplina, una condició generosa, etc.

CARACTERÍSTIQUES

TRANSFORMA L'ENTORN I LA SOCIETAT

El voluntariat és una de les formes de la participació social, que aposta per la transformació i que es manifesta en una acció voluntària.

Des del voluntariat s'ha de promoure una consciència de responsabilitat social. La comunitat ha de poder concebre els problemes com a part d'un tot, originats en la mateixa comunitat, els quals han de ser assumits i solucionats per ella. Els valors que s'han de fomentar són la tolerància, la solidaritat i la "coresponsabilitat" social. Així, les activitats del voluntariat s'ha d'intentar que es realitzin al més a prop possible dels ciutadans i en el seu propi entorn.

VALORS

LA SOLIDARITAT

La solidaritat es pot entendre com el fet d'unir-se a altres per una comunitat d'interessos i responsabilitats. Aquesta solidaritat és només un motor de sentiments, però no d'accions, i és sana psicològicament parlant. D'aquest sentiment solidari, la persona voluntària passa a l'acció. Se sent implicada i decideix posar-se al costat de qui té una necessitat, i mirar així de fer-hi alguna cosa. En aquest punt, la solidaritat la fa participar en la societat i comprometre-s'hi.

“Ser voluntari significa compromís i responsabilitat, un sí a l’existència, no arrossegant-s’hi. Significa treballar amb alegria en coses que agradin i siguin profitoses per a tots”.

(Joan Miquel González-Feria)

CARACTERÍSTIQUES

IMPLICA UN COMPROMÍS I UNA RESPONSABILITAT MÚTUA

La implicació de la persona voluntària és imprescindible per dur a terme una tasca solidària. El fet d’acostar-se a una organització amb la intenció d’ajudar altres persones ja significa una “implicació mental” prèvia amb el servei els altres.

Aquest compromís implica una responsabilitat personal i, per tant, una continuïtat en el projecte, acció, etc. En l’acció voluntària la persona es compromet amb els altres, amb el medi, amb la societat, decideix actuar i donar-se als altres, s’obliga a fer alguna cosa en relació amb un tercer. S’espera de la persona voluntària aquesta resposta, i ha de ser capaç de donar-la i de mantenir-la. Caldrà ser realista i analitzar la pròpia situació per concretar fins on es pot o es vol donar, comprometre’s, donar la paraula, i actuar en conseqüència.

VALORS

EL COMPROMÍS

S’entén per compromís l’acord pel qual dues o més parts, en vista als seus propis interessos, contreen lliurement unes obligacions que comporten continuïtat en el temps.

LA RESPONSABILITAT

S’entén per responsabilitat la capacitat de donar resposta pel que es fa. Ser responsable és reaccionar a un estímul, però no de manera incontrolada i precipitada. És respondre conscientment, havent fet una valoració i acceptant, doncs, qualsevol conseqüència.

LA PROFESSIONALITAT

La professionalitat és la qualitat de la persona que exerceix una activitat amb gran competència. Ser professional és una de les actituds que tota persona voluntària ha de tenir si vol fer bé la feina, i està relacionada directament amb el valor de la responsabilitat. La formació del voluntariat té una importància vital per mantenir el llistó de la qualitat de l’acció i de la professionalitat de la persona voluntària ben alt.

CARACTERÍSTIQUES

IMPLICA UNS DETERMINATS CONEIXEMENTS, HABILITATS I ACTITUDS

El voluntariat no requereix una formació tècnica molt complexa. Rarament la persona voluntària haurà d'aprendre tècniques que no conegui amb anterioritat. És per aquest motiu que és molt important que la persona voluntària esculli bé el servei que durà a terme partint dels coneixements que ja té prèviament adquirits, una tasca en la qual se senti bé, se senti realitzat. Tanmateix, la persona voluntària caldrà que conegui el medi en el qual desenvoluparà la tasca i l'organització on la durà a terme.

Per altra banda, el voluntariat és una "escola de valors", i com a tal, és necessària una formació d'actituds.

VALORS

EL SERVEI

El servei és l'acció de servir o ésser útil a algú o a algun ús. En l'acció voluntària, més que el servei en si mateix, el que és realment important és l'actitud de servei, de generositat i d'estimació envers els altres (la comunitat, l'entorn), de procurar-los un bé. És precisament aquesta actitud de servei la que separa l'actuació de la persona voluntària de l'activisme o del "fer per fer".

L'APRENENTATGE

S'entén per aprenentatge el procés pel qual un individu o una col·lectivitat adquireixen coneixements, habilitats, trets o pautes culturals, com el llenguatge, els prejudicis, les normes, les creences, les regles de conducta, etc.

L'acció voluntària dona l'oportunitat d'aprendre més d'un mateix i dels altres, de provar les pròpies aptituds en un context diferent a l'habitual, d'intercanviar coneixements i experiències amb persones amb un rerefons cultural i professional diferent, etc.

"Aquell qui pretén donar alguna cosa inevitablement es lliura ell mateix en la seva donació. No és possible entrar en una relació interpersonal sense posar en joc la pròpia persona".
(Joan Corbella)

CARACTERÍSTIQUES

IMPLICA UNA RELACIÓ SOCIAL

El voluntariat es constitueix sobre la base de les relacions socials. Aquestes es donen entre les mateixes persones voluntàries, entre la persona voluntària i la persona beneficiària de l'acció, entre les persones voluntàries i les estructures de l'organització per tal de coordinar i executar les accions d'acord amb uns objectius coherents i finalment, també, amb altres organitzacions per tal d'aconseguir resultats socials de més qualitat i cohesió social.

VALORS

EL CIVISME

El civisme es refereix a les pautes mínimes de comportament social que ens permeten viure en la col·lectivitat.

Es pot entendre com la capacitat de saber viure en societat respectant i tenint en consideració la resta d'individus que componen la societat seguint unes normes conductuals i d'educació que varien segons la cultura del col·lectiu en qüestió.

CARACTERÍSTIQUES

NORMALMENT ES FA EN EL MARC D'UNA ENTITAT O INSTITUCIÓ A TRAVÉS D'UN PROJECTE CONCRET

El terme voluntari/ària es reserva a la persona que actua en una estructura organitzada, o, si més no, en accions promogudes per alguna entitat de voluntariat o associació. No s'han de desmerèixer les accions espontànies de participació i amb caire altruista que una persona fa a la seva vida. Tot i això, entendrem per voluntariat, les que es desenvolupin en el marc d'una organització.

VALORS

LA PARTICIPACIÓ

La participació es pot definir com l'acció de tenir o prendre part en alguna cosa. La participació en la societat s'entén com a sentiment d'implicació social, de deure cívic envers la comunitat.

A través de l'acció voluntària possibilitarem la participació, que és la base d'una societat democràtica.

CARACTERÍSTIQUES

IMPLICA UN INTERCANVI DE BENEFICIS

El voluntariat es converteix en una actitud bidireccional, on qui dóna alhora rep, sense que la seva acció estigui motivada per cercar res d'aquesta relació. Es podria dir que l'acció voluntària va de qui té certes capacitats a qui té certes necessitats. En el mateix procés, però, la persona voluntària veu cobertes necessitats pròpies per mitjà de les capacitats d'aquell qui està assistint. Això, però, ve de més a més, sense esperar-ho, de forma altruista, sense desitjar-ho, i fins i tot, a vegades sense consciència que sigui així. Però convé fer-ho conscient per veure'n i viure'n la bidireccionalitat i per percebre tot allò que la persona voluntària està rebent.

VALORS

L'ALTRUISME

L'altruisme es pot definir com el mirament, afany i complaença, pel bé dels altres, fins i tot a costa del propi. Aquest tipus de comportament sol ser gratificant per a la persona que el realitza, tot i que aparentment suposi un esforç mancat de recompensa. Sembla ser que l'altruisme pur no existeix, tota ajuda sempre té, en cert sentit i sense que en siguem conscients, motivacions egoistes, i per tant d'una o altra forma sempre s'espera alguna recompensa.

CARACTERÍSTIQUES

IMPLICA MIRAR-SE LES COSES DES DEL RESPECTE

Per dur a terme una acció voluntària és molt important tenir un gran respecte per la vida, les opcions, les idees o les actituds de totes les persones. El respecte, més enllà de la tolerància, aprecia una gran riquesa en les diferències dels altres.

El respecte s'ha de manifestar, en primer lloc, cap a les altres persones voluntàries. Cal assumir que el company o companya que tenim al costat pot moure's per raons diferents a les nostres i cal saber que aquesta diferència de motivacions no ha de ser un obstacle per desenvolupar un programa de voluntariat.

Si el respecte és important entre els companys i companyes voluntaris, més important encara és el que s'ha de mostrar cap a les persones beneficiàries de l'acció. Per últim, la persona voluntària ha de respectar-se i acceptar-se a si mateixa. L'acceptació pròpia és imprescindible per transmetre ànim i autoestima als altres.

VALORS

EL RESPECTE

Es pot definir el respecte com l'acció de considerar alguna cosa com quelcom que hom ha de tenir en compte. Tothom té dret a ser respectat per allò que és i no solament per allò que val. Ningú no és més que ningú en dignitat.

El respecte és un dret inherent a tota persona, per tant, una bona tasca seria combatre aquelles situacions on no es tracten les persones amb el respecte que es mereixen.

CARACTERÍSTIQUES

PROVOCA SATISFACCIÓ PERSONAL

El principal guany que la persona voluntària obté del seu treball voluntari és la pròpia satisfacció personal. La satisfacció personal que produeix el contacte amb les diferents persones beneficiàries de l'acció, amb la resta de voluntaris i l'èxit de les tasques dutes a terme. Aquestes "recompenses" poden ser moltes i variades, depenent de la personalitat de cadascú, del tipus d'activitat que s'està duent a terme i de l'entorn on s'estigui desenvolupant l'activitat.

VALORS

EL PLAER

El plaer és la viva satisfacció dels sentits o de l'ànim provocada per la vivència o per la idea de quelcom agradable i atractiu. L'acció voluntària és lliurement escollida, i per tant, també gaudida. Encara que sembla que es contradiu amb el valor del servei, no és pas així. Quan un serveix l'altre, s'ha de sentir bé. S'ha de sentir a gust amb l'activitat que realitza, precisament pel fet d'estar proporcionant a l'altre justament allò que l'altre reclama o necessita.

CARACTERÍSTIQUES

NO IMPLICA UNA RETRIBUCIÓ ECONÒMICA

La principal característica de l'acció voluntària és la gratuïtat, però aquesta no és tant sols d'interès econòmic, també gratuïtat psicològica: alliberar-se d'ambicions, protagonismes, estimes possessives, o altres intencions que prioritzin el nostre ser voluntaris. La gratificació de la persona voluntària està en el mateix servei cooperatiu i la relació interpersonal.

ÉS ADAPTABLE A LA REALITAT DE CADASCÚ

L'acció voluntària s'adapta a la realitat de cadascú i això implica, per tant, un nivell diferent de compromís. Hi ha molts camps per atendre, moltes necessitats. Per tant, cal que cadascú trobi aquell que li doni sentit i en el que se senti bé.

VALORS

LA GRATUÏTAT

La gratuïtat és la qualitat per la qual una acció és donada o concedida, sense haver de pagar-la o cobrar-la. En el camp del voluntariat la persona no espera rebre res a canvi, tot i que es considera que alguna cosa sí que rep, però mai res de material, sinó en tot cas espiritual o psicològic.

“Ningú és tan pobre que no pugui donar, ningú és tan ric que no pugui rebre”.
(Hélder Câmara)

3 ÀMBITS DE L'ACCIÓ VOLUNTÀRIA

Podem trobar accions de voluntariat de caràcter molt divers, però tanmateix, i de manera general, les entitats de voluntariat, s'agrupen entorn de cinc àmbits.

SOCIAL

Aquests, tot i tenir objectius diversos, comparteixen tres funcions comunes que emmarquen i defineixen la seva actuació i també l'estructuració del voluntariat:

COMUNITARI

- **DETECCIÓ DE NECESSITATS**

Poden arribar a grups o entorns als quals difícilment poden arribar les administracions. Les persones voluntàries són les que, per proximitat amb la realitat, poden detectar millor les necessitats, en conèixer la ciutat, el poble, el barri, el carrer i els problemes que afecten la comunitat.

CULTURAL

AMBIENTAL

- **INTERVENCIÓ**

Treballen en benefici de la comunitat posant en marxa accions dirigides a resoldre els possibles problemes i necessitats existents en el nostre entorn més proper amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida individual i col·lectiva. I s'hi intervé fins que la necessitat sigui coberta per l'Administració o quan les persones interessades adquireixin autonomia.

INTERNACIONAL

- **SENSIBILITZACIÓ O DENÚNCIA SOCIAL**

Promouen i exerciten valors i actituds que són importants per a la societat: la solidaritat, la cooperació, la responsabilitat, el compromís, el respecte, el civisme, el diàleg, etc.

Sensibilitzen la societat creant consciència i estats d'opinió sobre els problemes del carrer, criden l'atenció dels poders públics sobre problemes o necessitats existents i participen en la construcció i el desenvolupament de les polítiques de transformació social.

3.1. ÀMBITS D'ACTUACIÓ

A Catalunya hi ha moltes persones que fan accions de voluntariat. Hi ha, a tall d'exemple, qui opta per disposar del seu temps ajudant persones grans que viuen soles, alguns col·laboren a regenerar el medi, altres promouen formes de participació sociocultural, etc.

Des de fa temps, a Catalunya aquest gruix divers d'actuacions s'ordenen entorn a 5 àmbits de voluntariat: social, comunitari, cultural, ambiental i de solidaritat internacional. Dins de cadascun dels cinc àmbits d'actuació que esmentem és possible fer molts tipus d'accions diferents i fer un servei a diferents nivells d'intervenció. Per exemple, es pot orientar l'acció cap a l'acompanyament de persones necessitades, o bé a la coordinació del voluntariat.

“Ve caracteritzat per un objectiu comú que és el benestar de les persones, contribuint a la millora de la seva qualitat de vida, ja sigui des d’aspectes físics, psíquics o socioafectius”.

Ja hem vist que es tracta d’accions molt diverses, i de ben segur que qualsevol persona pot trobar la que s’adeqüi més a les seves possibilitats o a la seva pròpia opció. No tothom serveix per respondre a un mateix patró de voluntariat.

Conèixer els diferents àmbits en què intervenen les entitats ens pot servir de guia per detectar aquell al qual som més sensibles i s’adequa més el nostre perfil.

A. VOLUNTARIAT SOCIAL

L’àmbit social ve caracteritzat per un objectiu comú que és el benestar de les persones, contribuint a la millora de la seva qualitat de vida, ja sigui des d’aspectes físics, psíquics o socioafectius. La tasca del voluntariat pren un relleu especial atesa la vulnerabilitat dels col·lectius amb els quals es treballa. Les funcions i tasques que desenvolupa el voluntariat en aquest àmbit vénen caracteritzades sobretot per l’acompanyament i l’escolta, dues peces clau del voluntariat social i que són eixos transversals en la resta de tasques i funcions. Volem aclarir, però, que aquestes tasques i funcions sovint són comunes, tot i que es treballi per a diferents col·lectius, ja que el voluntariat social el que fa és atenció a les persones.

A continuació es fa una proposta de classificació del voluntariat social, detallant de forma orientativa els col·lectius que atén, les funcions i tasques que realitzen els seus voluntaris/es així com també quin hauria de ser el seu perfil.

COL·LECTIUS

- gent gran
- drogodependents
- persones privades de llibertat
- malalts temporals o terminals i les seves famílies
- persones immigrades i refugiades
- minories ètniques
- persones en situació de pobresa i exclusió social
- persones amb discapacitat
- persones en dificultats social
- infància i joventut en risc

FUNCIONS I TASQUES

- *acompanyament individualitzat (atenció domiciliària, hospitalària i socio sanitària) i grupal)*
- *acompanyament a la mort i al dol*
- *orientació i ajut en la reinserció*
- *animació i dinamització hospitalària*
- *acollida a la llar, alfabetització i adaptació a una nova cultura*
- *tasques de prevenció i integració*
- *sensibilització i reconeixement de la diversitat*
- *repartiment d'aliments i foment d'hàbits de treball*
- *activitats culturals, lúdiques, transport i formació*
- *orientació en l'assessorament jurídic i psicològic*

PERFIL

- *Persona compromesa, empàtica, amb capacitat de lliurament als altres, amb una sensibilitat especial per escoltar i atendre les persones, i amb capacitat per gestionar emocionalment les situacions difícils.*

“Les tasques pròpies de l’acció voluntària en aquest àmbit són de caire assistencial a persones amb dèficits o problemes d’integració, de caire terapèutic, de suport, o bé de prevenció”.

Les tasques pròpies de l’acció voluntària en aquest àmbit són de caire assistencial a persones amb dèficits o problemes d’integració, de caire terapèutic, de suport, o bé de prevenció. Cal destacar també el treball de sensibilització a la població en general, i la intervenció personalitzada en molts col·lectius.

Les entitats incloses en aquest àmbit treballen amb els següents col·lectius i tasques:

Gent gran: persones grans que viuen soles, sense família ni xarxa social, mancades de la seva autonomia o interns en residències i amb pocs recursos econòmics.

Drogo dependents: persones que tenen algun tipus d’addicció a drogues.

Persones privades de llibertat: internes en centres penitenciaris, centres de joves, centres en medi obert, etc.

Persones malaltes: persones amb algun tipus de malaltia que els impedeix el funcionament autònom, ja sigui per malaltia temporal de llarga durada o terminal.

Persones immigrades i refugiades: persones que procedeixen d’indrets geogràfics diferents al nostre i que per motius laborals, familiars o altres causes, han hagut de venir a viure al nostre país en situació de precarietat.

Persones pertanyents a minories ètniques: col·lectius de persones que pertanyen a grups ètnics minoritaris.

Persones en situació de pobresa i exclusió social: persones sense llar, família ni xarxa social, que no tenen les necessitats bàsiques cobertes, amb impossibilitat d'exercir els drets socials de participació en tots els àmbits de la societat.

Persones amb discapacitat: persones amb discapacitats físiques, psíquiques o sensorials que necessiten de diferents recursos adaptats a les seves necessitats.

Infància i joventut en risc: infants, adolescent i joves que veuen limitat o perjudicat d'alguna manera el seu desenvolupament integral i el seu benestar.

B. VOLUNTARIAT COMUNITARI

Dins aquest àmbit hi englobem tot un seguit d'actuacions ciutadanes encaminades a millorar la comunitat on viuen. Aquestes poden ser: veïnals, educatives, socioculturals i/o esportives.

Totes elles promouen la participació social i faciliten canals d'integració de les persones a la vida ciutadana. Són models d'intervenció que reforcen les estructures de pertinença als pobles i barris del país i ajuden a crear un teixit que dóna una dimensió més humana i propera de les relacions de veïnatge i ciutadania.

“Actuacions ciutadanes encaminades a millorar la comunitat on viuen”

A continuació es fa una proposta de classificació de voluntariat comunitari, detallant de forma orientativa les funcions i tasques que realitzen els seus voluntaris/es així com també quin hauria de ser el seu perfil.

TIPUS DE CENTRES/ENTITATS

- *centres comunitaris (ateneus, casals cívics, casals parroquials...)*
- *entitats d'educació en el lleure (esplais, escoltes, moviments educatius...)*
- *associacions de veïns*
- *entitats de sensibilització ciutadana*
- *clubs esportius*
- *Ampa*

FUNCIONS I TASQUES

- *dinamització sociocultural d'un barri o poble*
- *organització de diferents projectes o activitats*
- *planificar, realitzar i avaluar activitats d'educació en el lleure d'infants i joves*
- *organització de festes populars i tradicionals*
- *intercanvi de serveis*
- *defensa dels drets humans, moviments pacifistes, drets de col·lectius*
- *formació i foment d'un esport*
- *col·laboració en la realització de diferents actes o activitats de manera puntual*

PERFIL

Persona amb sensibilitat cívica, amb uns certs coneixements sobre el teixit associatiu, amb capacitat empàtica i de treball en equip.

Centres comunitaris: per centres comunitaris s'entenen els ateneus de poble, casals cívics, casals parroquials, casals culturals, etc. És a dir tots aquells centres que busquen la dinamització de la vida socioeducativa i/o cultural d'un barri o poble. La presència d'aquestes entitats és molt típica a tot el país i la vida sociocultural de molts pobles gira al seu voltant. En la majoria d'aquest tipus de voluntariat conviuen diferents seccions, cosa que permet la presència de franges d'edat diverses (infants, joves, adults i gent gran).

Entitats d'educació en el lleure: centres d'esplai i agrupaments escoltes, i altres moviments educatius... en els quals es desenvolupa un projecte d'educació en valors amb infants i joves a partir de l'acció voluntària dels monitors i monitores. Les entitats d'educació en el lleure tenen una llarga tradició a Catalunya i es compten per centenars, moltes de les quals estan agrupades en diverses federacions. N'hi ha de vinculades a associacions de veïns, a centres comunitaris, altres giren al voltant de les parròquies i són confessionals, i altres són independents. La metodologia que fan servir pot ser diferent però en tots els casos solen combinar activitats de cap de setmana (activitats al centre, sortides, excursions) i activitats extraordinàries d'estiu: colònies, campaments, casals, rutes...

Moviment veïnal: les associacions de veïns articulen la comunitat d'un veïnat i, a banda de canalitzar les seves demandes, expressar la seva veu i fer d'interlocutors davant les administracions, solen tenir una programació d'activitats al llarg de l'any, entre les quals destaca l'organització de festes populars i tradicionals.

Moviments de sensibilització: associacions que centren la seva acció en la defensa de certs drets col·lectius i personals: drets humans, moviments pacifistes, d'afirmació de la identitat nacional, per la igualtat sexual, associacions reivindicatives, etc. Articulen les demandes i canalitzen la participació de la gent a partir de l'organització d'activitats diverses.

Clubs esportius: entitats que agrupen persones segons les seves afecions esportives i que, en molts casos, fan una tasca formativa i de foment de l'esport.

Associacions de mares i pares d'alumnes (AMPA's): agrupen pares i mares dels alumnes d'un centre educatiu, amb l'objectiu de col·laborar dins la comunitat educativa, atenent el projecte educatiu de centre.

C. VOLUNTARIAT CULTURAL

L'objecte de l'acció de les entitats d'aquest àmbit és la cultura i s'actua, en sentit ampli, en la dinamització cultural, tant de conservació i difusió com de millora i creació, que pot abastar:

- la cultura popular i tradicional
- la dinamització, difusió i defensa del patrimoni cultural
- la dinamització de la producció cultural o artística
- la dinamització cultural comunitària

Aquesta darrera es duu a terme bàsicament des dels casals i ateneus, espais integradors de foment de la cultura catalana que realitzen una acció de dinamització i cohesió social en el seu entorn més proper. S'hi desenvolupen activitats diverses (teatre, dansa, esports, arts plàstiques, tallers, conferències, activitats de lleure per a infants i adolescents, etc.).

A continuació es fa una proposta de classificació del voluntariat cultural, detallant de forma orientativa els tipus de centres i/o entitats on s'ubica, les funcions i tasques que realitzen els seus voluntaris/es, així com també quin hauria de ser el seu perfil.

“L'objecte de l'acció de les entitats d'aquest àmbit és la cultura i s'actua, en sentit ampli, en la dinamització cultural, tant de conservació i difusió com de millora i creació, que pot abastar”.

TIPUS DE CENTRES/ENTITATS

- *entitats en defensa del patrimoni (arxius, biblioteques, monuments)*
- *campes de treball de recuperació del patrimoni (monuments, arqueologia...)*
- *associacions de promoció de la cultura popular i tradicional*
- *associacions que promouen altres cultures*
- *associacions artístiques (teatre, dansa, cinema, música, arts plàstiques)*
- *casals i ateneus*
- *associacions de comunicació cultural (premsa, radio...)*
- *associacions de recerca cultural (arxius, biblioteques...)*

FUNCIONS I TASQUES

- *actuacions de millora i recuperació del patrimoni cultural*
- *participació en les activitats i actuacions de cultura popular específiques (grups de castellers, balls, costums...)*
- *suport organitzatiu i logístic a les activitats i actuacions culturals*
- *difusió de la cultura*
- *recull, investigació i recuperació del patrimoni cultural (entès de manera genèrica)*
- *elaboració de materials educatius i de sensibilització cultural*

PERFIL

Persona amb interès per la cultura i el seu desenvolupament, amb capacitat creativa i dinàmica, que té competències socials i/o intel·lectuals i/o artístiques d'acord amb la tasca concreta i amb capacitat de treball en equip.

D. VOLUNTARIAT AMBIENTAL

Es promou la defensa del medi ambient i les bones pràctiques per tal de fer possible un món més sostenible mitjançant accions d'educació i sensibilització ambiental i de protecció i millora de l'entorn, Així mateix treballa per la conservació dels recursos naturals així com en la millora de la qualitat ambiental, donant pautes a la població i promovent la seva participació en aquelles accions i activitats i que incideixen en la millora de la situació ambiental.

A continuació es fa una proposta de classificació del voluntariat ambiental, detallant de forma orientativa els eixos d'actuació sobre els que centra la seva activitat, les funcions i tasques que realitzen els seus voluntaris/es, així com també quin hauria de ser el seu perfil.

“Es promou la defensa del medi ambient i les bones pràctiques per tal de fer possible un món més sostenible mitjançant accions d'educació i sensibilització ambiental i de protecció i millora de l'entorn”.

EIXOS D'ACTUACIÓ

- *educació i sensibilització ambiental*
- *protecció i millora de l'entorn*

FUNCIONS I TASQUES

- *sensibilitzar la població sobre la situació mediambiental local i global*
- *donar a conèixer les relacions existents entre el medi ambient i la qualitat de vida de les persones (mitjançant exposicions, jornades, fòrums, etc.).*
- *sensibilitzar la població sobre la importància d'interioritzar i posar en marxa hàbits de consum responsable (accions de reducció, reciclatge i reutilització de residus, consum responsable, etc.)*
- *fomentar la utilització responsable d'espais i recursos naturals (itineraris mediambientals, tallers, etc.)*
- *actuacions de promoció de descoberta del medi (monitor d'excursionisme, d'interpretació i descoberta de la natura, guia de senders, etc.)*

- *tasques de defensa, protecció, recuperació ambiental i custòdia del territori (neteja de rius, marcar i desbrossar camins, camps de treball de recuperació de l'entorn, reforestació de boscos, vivers, recuperació i repoblació d'animals, seguiment d'acords i actuacions de custòdia del territori)*
- *seguiment de la biodiversitat (hàbitats, espècies, plaques, etc)*
- *actuar, a través d'equips mediambientals sobre emergències ambientals a fi de mitigar possibles danys tant ambientals com personals (inundacions, emissions perilloses a l'aire, abocaments contaminants al mar i als rius, etc.)*
- *elaboració de materials educatiu i de difusió ambiental*
- *actuacions i campanyes de denúncia social en relació amb temes ambientals*

PERFIL

Persona amb especial sensibilitat en qüestions mediambientals, amb compromís pel medi ambient i la transformació social per a la sostenibilitat, amb coneixements especialitzats i/o voluntat d'adquirir-los, amb afany de descoberta i d'actuar en la natura i a l'aire lliure, i amb capacitat de treball en equip.

“Es realitzen projectes de desenvolupament integral i accions d’educació per al desenvolupament (en les seves quatre dimensions de sensibilització, formació, investigació i incidència política/mobilització) a favor de països empobrits del Sud”.

E. VOLUNTARIAT PER A LA SOLIDARITAT INTERNACIONAL

En aquest àmbit es realitzen projectes de desenvolupament integral i accions d’educació per al desenvolupament (en les seves quatre dimensions de sensibilització, formació, investigació i incidència política/mobilització) a favor de països empobrits del Sud i intervencions d’acció humanitària i d’emergència. Cal tenir present que la intervenció de les persones voluntàries es realitza principalment des de Catalunya, i en escasses ocasions intervenen directament en el lloc de l’emergència o en el país de destinació. En aquest darrer cas parlem més aviat de cooperants, persones especialistes, prèviament formades i entrenades per actuar en el terreny, que són contactades per dur a terme accions relacionades amb les àrees de salut, la logística, les telecomunicacions, l’aigua i el sanejament, etc. (els cooperants es regeixen per un estatut propi que regula condicions del servei, prestacions econòmiques i d’altres relacionades amb l’exercici de la seva activitat).

A continuació es fa una proposta de classificació del voluntariat per a la solidaritat internacionall, detallant de forma orientativa els eixos d’actuació sobres els que centra la seva activitat, les funcions i tasques que realitzen els seus voluntaris/es, així com també quin hauria de ser el seu perfil.

EIXOS D'ACTUACIÓ

- *educació per al desenvolupament*
- *cooperació per al desenvolupament*
- *acció humanitària i d'emergència*

FUNCIONS I TASQUES

- *accions i campanyes de sensibilització*
- *elaboració de materials didàctics i de difusió/sensibilització*
- *campanyes per donar suport econòmic a projectes per al desenvolupament*
- *accions i campanyes d'incidència política i de mobilització social*
- *formació / alfabetització / capacitat*
- *estudis, treballs de recerca i d'investigació*
- *accions de sensibilització d'acció humanitària*
- *projectes per al desenvolupament en països empobrits del Sud*
- *actuacions d'emergència i suport logístic*

PERFIL

Persona amb interès per la realitat internacional, amb sensibilitat cap a les desigualtats a escala mundial i capacitat de col·laborar en equip, amb àmplies habilitats socials i de comunicació, així com amb capacitat d'iniciativa.

Educació per al desenvolupament i sensibilització: L'educació per al desenvolupament s'entén com un procés que, a través del coneixement i l'anàlisi crítica de la realitat, genera reflexions, actituds i accions crítiques en les persones i les fa subjectes responsables i persones actives (compromeses), a fi de construir una societat civil, tant al Nord com al Sud, compromesa amb la solidaritat (entesa com a coresponsabilitat en el desenvolupament en què estem totes les persones implicades) i amb la transformació de les estructures i les relacions injustes.

També s'inclouen en accions voluntàries d'aquest àmbit la participació en estades al Sud o en camps de solidaritat amb la finalitat de conèixer la realitat del Sud, conviure amb les organitzacions i les famílies vinculades a projectes de desenvolupament, projectes socials, educatius, etc., i donar suport a alguna de les tasques de l'organització d'acollida.

Cooperació per al desenvolupament: Té com a objectiu contribuir a millorar, de la forma més estable i duradora possible, les condicions de vida de les persones i comunitats en situació de vulnerabilitat.

Acció humanitària i d'emergència: Consisteix en el subministrament d'ajut humanitari i la mediació a favor de les víctimes en països afectats per algun tipus de desastre natural o un conflicte armat, i en el desenvolupament d'accions de sensibilització adreçades a la població en general sobre l'acció humanitària.

Dins de l'àmbit del voluntariat de cooperació internacional existeixen també els "Voluntaris europeus per al desenvolupament" (VED) i els "Voluntaris de les Nacions Unides" (VNU). Aquests organismes internacionals demanen currículums d'un alt nivell i una experiència professional.

F. ALTRES

Podem trobar altres actuacions de voluntariat que no estan incloses en aquests cinc àmbits o que per la seva particular naturalesa són de difícil ubicació. Entre d'altres esmentem les accions per a la promoció d'hàbits saludables entre la població adolescent i jove, l'atenció a persones víctimes d'accident o de catàstrofes naturals, accions de resposta a les necessitats de persones afectades per una situació d'emergència i/o crisi, etc.

“En el marc d’una entitat la persona voluntària pot dur a terme tant tasques d’organització i de funcionament general de l’entitat com de col·laboració en un projecte o esdeveniment”.

3.2 MARCS D’INTERVENCIÓ

El voluntariat sorgeix de la societat civil, i és en aquest espai on bàsicament hi té lloc. Per tant, ha de crear les pròpies formes d’organització si vol gaudir realment d’una certa autonomia respecte als altres sectors. Així doncs, el voluntariat s’emmarca de manera natural en entitats sense afany de lucre, si bé també en podem trobar en institucions, és a dir, organismes que duen a terme una funció d’interès públic i, fins i tot, en empreses.

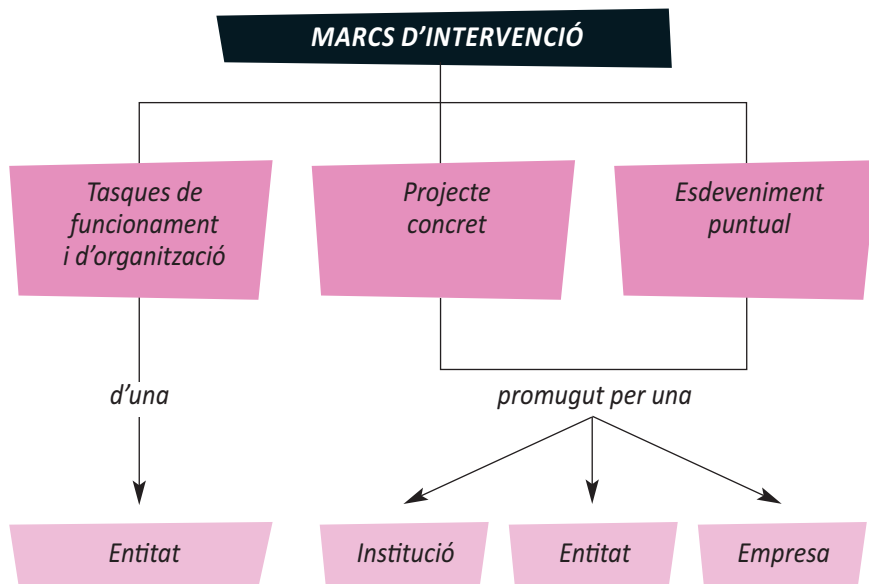
En el marc d’una entitat la persona voluntària pot dur a terme tant tasques d’organització i de funcionament general de l’entitat com de col·laboració en un projecte concret o un esdeveniment puntual.

Pel que fa a les institucions, la persona voluntària pot adherir-se a un projecte concret o col·laborar en tasques d’un esdeveniment puntual, promogut per la institució i generalment desenvolupat de manera conjunta amb un entitat sense ànim de lucre.

En el cas de les empreses, es parla de voluntariat corporatiu entès com una oportunitat per als treballadors de col·laborar alhora que sensibilitzar-se sobre les necessitats socials d’altres col·lectius i descobrir nous valors posant-los en pràctica des del marc de l’empresa.

Sigui com sigui, doncs, el voluntariat ha de treballar de manera organitzada, i adoptar qualsevol de les formes d’agrupació existents.

L'acció voluntària pot ser duta a terme en diversos marcs:

Per tal d'il·lustrar millor els marcs d'intervenció i les accions que s'hi poden dur a terme detallem, a continuació, alguns exemples:

- **En el funcionament i organització d'una entitat:**

Fa referència a les tasques dutes a terme en el si d'una entitat, sense les quals aquesta no existiria.

Exemples: la persona voluntària pot ser el responsable o tresorer d'un centre d'esplai o agrupament escolta, d'una associació de la gent gran, d'una associació cultural, etc.

- **En un projecte i/o esdeveniment puntual promogut per una entitat:**

Normalment, les entitats treballen a través de projectes en els qual la persona voluntària pot participar i també a través d'activitats extraordinàries puntuals en les quals necessitin persones voluntàries per poder-la dur a terme. En ambdós casos la persona pot, o no, estar prèviament vinculada a l'entitat.

Exemples: la persona voluntària pot col·laborar dins una entitat de solidaritat que prepara camps de treball adherint-se en el projecte d'un camp de treball en concret, o bé en una entitat de gent gran acompanyant una persona gran a casa seva un cop a la setmana, o bé col·laborant com a suport logístic en una caminada popular organitzada per un centre excursionista.

- **En un projecte i/o esdeveniment puntual promogut per una institució pública:**

Fa referència a la participació, per part de la persona voluntària, en un projecte promogut per un organisme públic que possiblement el coordina o l'organitza, però en el qual el voluntariat fa efectiva la seva participació a partir de l'entitat a la qual pertany o en el cas de ciutadans a través d'altres entitats que puguin organitzar l'acte. Cal tenir present que en el marc actual una administració pública no pot nodrir-se directament de voluntaris sinó que aquests s'han d'emparar sempre sota una associació o entitat.

Exemples: la persona voluntària que col·labora a la Marató de TV3 a través d'una associació determinada o la que col·labora en una marató de recollida de sang promoguda per un hospital, o la que participa del Voluntaris per la Llengua a través de parelles lingüístiques.

- **En un projecte i/o esdeveniment puntual promogut per una empresa (per als seus propis treballadors):**

Cada cop més les empreses contempen la inclusió de temes de participació social dels seus treballadors a través de l'empresa com una estratègia de valorització del seu propi capital humà i de col·laboració amb l'entorn més immediat. Aquest voluntariat en el marc de l'empresa s'anomena voluntariat corporatiu, i tant es pot fer en el marc de la pròpia empresa (si bé la finalitat és sumar-se al projecte d'una entitat), com col·laborar fent voluntariat en una altra entitat.

Exemples: Els treballadors organitzen i fan una recollida de material escolar en el marc de la seva empresa que després lliuren a una entitat, o bé un grup de voluntaris de l'empresa participen fent reforç escolar en una entitat o bé dinamitzen, en grup, l'espai de biblioteca d'un centre comunitari, o bé participen en una campanya de plantada d'arbres, o a la Marató de TV3 en les diferents tasques que fan els voluntaris.

4 ENTORN I CONTEXT HISTÒRIC

4.1. ANÀLISI DE L'ENTORN: NECESSITATS, REPTES, RESPOSTES

Tota actuació duta a terme des del voluntariat té el seu sentit, i sorgeix i es fonamenta en les mancances, necessitats, reptes i inquietuds d'una població, d'un grup o d'un medi concret.

El tipus de servei que la persona voluntària pot prestar és tan ampli com ho són els àmbits de necessitats que l'individu o la societat poden tenir i els destinataris sobre els quals es pot centrar l'acció poden ser des de grups d'infants, joves i gent gran fins a serveis a la mateixa ciutat, entorn social, conflictes globals o el medi ambient en general.

El tipus d'actuació que es pot desenvolupar pot anar des de la promoció de la salut, a la millora de les condicions de vida, la intervenció educativa, l'acció reivindicativa per a l'assoliment dels drets individuals o col·lectius, la comprensió i solidaritat internacional, o la protecció del medi ambient. Per això, el grau de dificultat d'aquesta actuació pot variar, anant des d'accions molt senzilles a d'altres de dificultat extrema.

Cal destacar que la intervenció del voluntariat va molt lligada a les necessitats que es perceben no resoltes (o no resoltes del tot), i a les quals les accions de voluntariat volen donar resposta.

Ara bé, cal entendre el terme necessitat com l'espai existent entre allò que es dona (la realitat), i allò que s'hauria de donar. És en aquest marge de mancances on s'inscriu l'acció voluntària. És cert que en un principi seran els més necessitats el focus d'atenció del voluntariat, però també cal atribuir-li una funció d'implicació de la població en la vida social, tant si aquesta té mancances greus com si no, amb la voluntat de preservar el benestar dels ciutadans. Es tracta, per tant, no sols d'una actuació per pal·liar mancances o donar resposta a necessitats i demandes, sinó també de manteniment, conservació i creixement dels espais relacionats amb el benestar social, mediambiental, cultural i personal.

Si no fos així, continuaríem amb una visió paternalista i assistencial i, per tant, molt reduccionista, del que és l'acció voluntària en tota la seva dimensió participativa.

“Cal destacar que la intervenció del voluntariat va molt lligada a les necessitats que es perceben no resoltes (o no resoltes del tot), i a les quals les accions de voluntariat volen donar resposta”.

“És en aquest marge de mancances on s’inscriu l’acció voluntària. És cert que en un principi seran els més necessitats el focus d’atenció del voluntariat, però també cal atribuir-li una funció d’impliació de la població en la vida social, tant si aquesta té mancances greus com si no”.

En relació amb el tema de les necessitats, Maslow (1908-1970), en la seva “piràmide de necessitats”, formulava la teoria psicològica on s’estableix una jerarquia de necessitats humanes. Aquest psicòleg defensa que a mesura que se satisfan les necessitats més bàsiques (part inferior de la piràmide), els éssers humans desenvolupen necessitats i desitjos més elevats (part superior de la piràmide). Per a Maslow hi ha 5 nivells. Els 4 primers poden ser agrupats com a “necessitats de dèficit” i el superior seria el de “l’autorealització” o “motivació de creixement”, o “necessitat de ser”. La idea bàsica és que les necessitats més altes ocuparan la nostra atenció només quan hàgim satisfet les inferiors.

Així doncs, d’acord amb Maslow, podem resumir les necessitats en necessitats fisiològiques (salut, alimentació, higiene, descans, vestit, habitatge...), psicològiques (amor, estima, seguretat, participació, integració...), i superiors (valors, autointegració, coneixement, comprensió...).

Coneixent aquests tres tipus de necessitats, no es pot descartar l’actuació del voluntariat en cap d’elles, tot i que principalment es mou en les dues primeres. Per exemple, en les societats més desenvolupades, tot i que el voluntariat actua per satisfer les necessitats fisiològiques de la població més marginada, també dedica esforços al segon i tercer estadi de la piràmide. En canvi, en els països en vies de desenvolupament, la satisfacció de les necessitats més elementals és prioritària, com bé il·lustren les diverses campanyes humanitàries de gran impacte o les actuacions permanents en aquests països.

Ara bé, tal com es pot intuir, les formes de dur a terme aquesta satisfacció de necessitats per part de la persona voluntària, les estratègies utilitzades, poden ser ben diferents. Poden ser actuacions de tipus individual o col·lectiu, tant des d'entitats dedicades a l'acció voluntària, com des d'entitats que des d'una perspectiva més professionalitzada, combinen l'acció de persones voluntàries i de persones remunerades.

4.2. BREU RECORREGUT HISTÒRIC

L'acció voluntària, atès que emmarcada en el si d'una organització, té els seus orígens en accions de caritat i assistència dutes a terme de manera organitzada ja molt abans de l'edat mitjana.

Des dels seus inicis, a Europa i més concretament a Catalunya, l'acció voluntària, i amb ella els actors del voluntariat, han anat evolucionant al llarg dels diferents moments històrics, també segons les diverses necessitats socioculturals, laborals, personals i fruit de la mateixa evolució del sistema social. En fem un breu resum a continuació:

INICIS
S. I - XIII

- *Primeres iniciatives amb actitud de solidaritat al darrere*
- *Grups de caràcter religiós s'organitzaven per atendre els més necessitats*

EDAT
MITJANA
S. XIV - XV

- *Ordes religiosos: sorgeixen per donar resposta a les necessitats de la societat medieval*
- *Els àmbits en què els ordes actuaven era la cultura, la defensa del territori, l'assistència sanitària, l'ensenyament... i es dirigien a malalts, gent gran, indigents, etc.*
- *Les accions eren bàsicament d'assistència i beneficència*

S. XVI -
XVIII

- *Els estats decideixen assumir la responsabilitat d'algunes accions socials*
- *Es constitueix la beneficència oficial*
- *Els governs incorporen les accions de caritat i d'assistència per guanyar-se la voluntat de la població i mantenir-se al poder*
- *Aparició d'organitzacions de caràcter laic i no estatal (en molt casos, secretes i clandestines)*

SEGLE XIX

- *Algunes esferes socials descobreixen el sentit d'organitzar-se, no solament per solidaritat, sinó també per la reivindicació i la consecució d'objectius socials*
- *Els darrers 30 anys del segle XIX marcaren el començament del que ara són organitzacions voluntàries*
- *Es van constituir moviments obrers, cooperatives de consum i societat culturals o de resistència*
- *Establiment d'un servei de beneficència municipal a càrrec del pressupost dels ajuntaments. A partir d'aquí sorgeixen les caixes d'estalvi i l'assistència gratuïta a domicili*
- *Es considera el segle d'or del voluntariat a Catalunya, per l'increment d'organitzacions, associacions i agrupacions*
- *Aparició dels ateneus*

SEGLE XX

- *Sorgeixen a Catalunya associacions de caire cultural, educatiu, i ambiental*
- *Els ateneus creats a finals del segle XIX apareixen com a punts de trobada on es fomenten altres formes d'associacionisme (lluita reivindicativa, temps lliure, etc.)*

SEGLE XX

- *Es van començar a establir les bases per a la construcció del teixit democràtic del país*
- *La Primera i la Segona guerra mundial van crear entre la població un moviment de solidaritat en les tasques de reconstrucció dels països europeus*
- *L'etapa de la dictadura va suposar un retrocés del gran dinamisme adquirit històricament*
- *Al 1964 es fa la llei d'associacions que permetia als ciutadans associar-se de manera legal*
- *Al 1975 amb la fi del règim franquista es torna a activar el camp del voluntariat*
- *De 1985 a 1992 la societat civil es va disposar a reconstruir la xarxa d'activitats voluntàries*
- *A partir del 1993 es dona una certa dignificació de la imatge de sector voluntari, tant per l'efecte dels Jocs Olímpics del 92, com per la creació des de l'administració d'un organisme autònom de difusió i promoció d'aquest*
- *Es destaca especialment la responsabilitat del voluntariat com a actor en la lluita contra la marginalitat i la injustícia social que pateixen els col·lectius més necessitats*
- *La tradicional funció social del voluntariat ha derivat en un sistema d'entitats perfectament organitzades*
- *Voluntariat com a detector, identificador i impulsor de polítiques socials*

SEGLE XXI

- *Constitució d'espais de coordinació nacionals i internacionals d'entitats i organitzacions de voluntariat*
- *Implicació de les entitats en el desenvolupament i gestió de polítiques públiques i serveis entorn el voluntariat*
- *Naixement del tercer sector com a element de cohesió social*
- *Xarxes socials*

Als inicis d'aquest segle XXI es posen de manifest diferents conjuntures que han fet que l'acció voluntària sigui la que avui en dia és. D'altra banda, el marc dels estats democràtics legitima l'acció solidària en el bé de la majoria dels ciutadans. Per acabar, l'impuls mediàtic fa que tota acció es posi en relleu per tal com forma part de les xarxes socials cibernètiques, i orienta vers un futur gens llunyà on el voluntariat podrà –i de fet ja pot– realitzar també la seva tasca virtualment, connectant llunyanies físiques i arribant on no arriba la cooperació i l'acció que requereix presència física.

Aquest esdevé, doncs, el repte per a aquest futur immediat del voluntariat.

(II) LA PERSONA VOLUNTÀRIA

1 QUÈ ENS MOTIVA A FER VOLUNTARIAT?

El fet que una persona prengui la decisió de fer voluntariat ve impulsat per unes motivacions; aquest és un aspecte essencial en la feina de la persona voluntària, tant pel fet que permet que iniciï la seva tasca com per mantenir-la al llarg del temps amb la mateixa empenta i il·lusió. El concepte de motivació és utilitzat en diferents sentits, de fet en el seu significat etimològic *motivació* prové del llatí *motus*, que significa «mogut», o de *motio*, que significa «moviment». I en general s'identifica amb allò que impulsa una persona a actuar d'una determinada manera, és a dir, que dóna origen a un comportament específic. Per això creiem important parlar de les motivacions que porten les persones a fer voluntariat, o millor dit, a ser voluntàries.

L'acció voluntària no ve donada només per una sola motivació; al contrari, en el voluntariat es dona una interrelació de diverses motivacions. Qualsevol pot ser vàlida perquè la persona realitzi una acció voluntària.

A continuació us presentem algunes de les principals motivacions que fan possible l'acció voluntària:

- **SOLIDÀRIES:**

Són les referides a les persones sensibilitzades envers el concepte de justícia social, que els porta a prendre una actitud activa o de compro-

“L'acció voluntària no ve donada només per una sola motivació; al contrari, en el voluntariat es dona una interrelació de diverses motivacions. Qualsevol pot ser vàlida perquè la persona realitzi una acció voluntària”.

més davant les problemàtiques de la societat o el món en què vivim. Es tracta d'individus amb uns ideals solidaris fortament arrelats.

- **VOCACIONALS:**

Són un eix motivador que per la seva incidència real cal no subestimar. Són les derivades d'una inquietud que laboralment no s'ha pogut desenvolupar. Una determinada activitat que es configura com una inquietud o vocació personal per diferents circumstàncies i que a través del voluntariat les persones poden posar en pràctica. D'una manera més planera també podríem englobar-hi les persones que manifesten que fan voluntariat primordialment perquè el tipus d'activitat en si mateix els resulta plaent, com ara l'altruisme, l'ajuda a les persones...

- **AFECTIVES:**

Les que són de caire afectiu tenen un paper destacat dins el conjunt de mecanismes motivadors. Hi trobem els lligams que s'estableixen entre els individus i una associació o centre concret que fa que se sentin d'alguna manera abocats a col·laborar-hi personalment, de vegades per reconeixement personal, per sentir-se estimat o important, de vegades per la proximitat dels individus a una problemàtica concreta, o a l'establiment de lligams afectius, o per experiències passades, amb una associació determinada.

- **IDEOLÒGIQUES:**

Són les referides a les conviccions polítiques i/o religioses, en el sentit ampli de l'expressió, encaminades a la transformació del nostre entorn.

- **PROFESSIONALS:**

Són aquelles amb interès per al voluntariat com a mecanisme per assegurar-nos un lloc de feina en el futur professional o bé com a mitjà per adquirir experiències relacionades amb l'aprenentatge, les oportunitats de carrera, la formació o els contactes amb el món laboral.

- **RELACIONALS:**

Són les que porten a buscar un lloc on es pot compartir o relacionar-se amb altres persones amb inquietuds similars; l'activitat voluntària queda reduïda a l'excusa que fa possible aquesta trobada.

- **DE PRESTIGI:**

Aquí s'inclouen les que persegueixen pertànyer una organització: formar part de l'estructura (en certs casos) pot ser un motiu d'orgull i fins i tot de prestigi social en determinats àmbits, i si, a més a més se n'és dirigent, s'accentua encara més aquesta tendència.

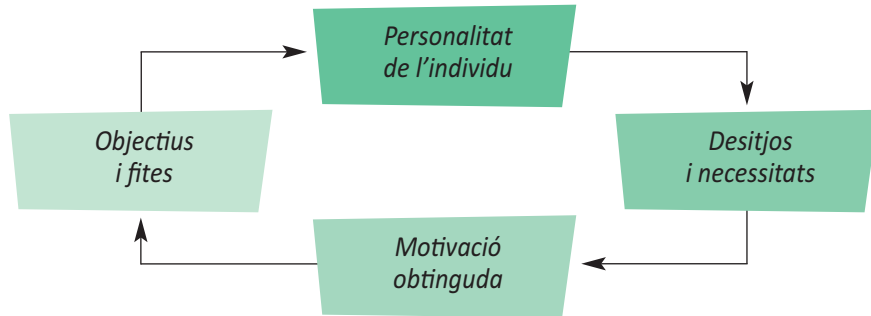
- **D'ACTIVISME:**

Són les que ens mouen per la necessitat de fer coses o senzillament d'ocupar un excés de temps lliure.

Les motivacions del voluntariat poden ser diverses, algunes amb una clara voluntat transformadora de la realitat, altres més basades en el caràcter relacional, o fins i tot en la realització personal, però totes vàlides i respectables. Les motivacions no són estàtiques, sinó tot el contrari, són forces dinàmiques i persistents que provoquen determinats comportaments.

Les motivacions es poden descriure a través d'un cicle, ja que cada vegada que s'arriba a una fita, la nostra personalitat crea una nova necessitat.

EL CICLE DE LES MOTIVACIONS

2 EL PERFIL DE LA PERSONA VOLUNTÀRIA

La persona voluntària és una persona sensibilitzada per la realitat que l'envolta, que decideix intentar millorar-la, amb l'única satisfacció de saber que s'està fent un servei a unes persones o a la societat en general. Uns dels requisits per ser persona voluntària és disposar de temps lliure i de voluntat per actuar. Ara bé, ser una bona persona voluntària implica preparació i capacitació, i en determinades àrees específiques suposa molt més. Aquests altres coneixements es poden adquirir via la formació prèvia impartida per l'organització o bé via l'aprenentatge que es fa en realitzar la tasca en l'organització.

Ser persona voluntària és exercir la reflexió i la crítica però sobretot és acció, aquesta acció voluntària es converteix en antídote de l'apatia, permet expressar les pròpies ganes de fer i contribuir a una societat millor.

Un dels secrets per iniciar-se com a persona voluntària és anar de menys a més, és a dir, adaptar-nos poc a poc a la nova realitat de persona voluntària i anar concretant els diferents aspectes: anar de menys a més en els compromisos que anem assumint, anar de menys a més en la quantitat d'hores de dedicació, anar de menys a més en les responsabilitats que assumim i en la complexitat de la tasca que desenvoluparem.

Per tant, és raonable vetllar perquè les persones que desenvoluparan aquestes funcions compleixin d'entrada uns requisits de coneixements, habilitats, actituds i competències socials segons el criteri de cada entitat.

“No pel fet de tractar-se d'una tasca voluntària hem de caure en l'error de pensar que tothom, per més voluntat que hi posi, serveix per fer la feina”.

**CONEIXEMENTS
(SABER)**

- *Formació adient al col·lectiu*
- *Coneixements bàsics per la tasca a fer*
- *Conèixer l'organització*
- *Comprendre el projecte*

**HABILITATS
(SABER FER)**

- *Destreses tècniques*
- *Procediments específics per la tasca*
- *Aplicar amb destresa els coneixements, aptituds i habilitats per al bon desenvolupament de la tasca*

**ACTITUDS
(SABER SER)**

- *Coherent*
- *Discret i confiable*
- *Respectuós*
- *Compromès i responsable*
- *Actitud positiva*
- *Alegre i cordial*
- *Amb iniciativa*

**COMPETÈNCIES
SOCIALS
(SABER VIURE
JUNTS)**

- *Afable*
- *Actitud de servei*
- *Capacitat d'ajudar*
- *Disposició per a l'acció*
- *Capacitat d'empatia*
- *Capacitat d'escolta*
- *Capacitat de treballar en equip*
- *Habilitats comunicatives per relacionar-se amb els altres*

La persona voluntària ha de tenir una formació adient, en funció del col·lectiu per al qual o amb el qual treballarà i en funció de les necessitats de l'entitat. I, tot i que sembli evident, cal que la persona disposi de temps real que faci factible el treball i la participació.

Pel que fa a les condicions morals i psíquiques, és important entendre que calen persones amb un cert equilibri i maduresa, sobretot quan es tracti d'actuacions que impliquin terceres persones i/o béns de manera directa o indirecta, però també en general, ja que el voluntariat, amb el seu compromís d'actuació, també en contreu d'altres que van més enllà de la simple activitat.

Pel que fa a les condicions físiques, no s'estableixen a priori. Estan determinades pel tipus d'activitat: caldrà una preparació física idònia en funció de la tasca a desenvolupar, i caldrà determinar-la en cada cas.

El voluntariat, si bé és fruit d'una decisió individual i personal, perquè sigui més efectiu s'organitza de manera col·lectiva en entitats sense ànim de lucre, les quals situen aquesta col·laboració com a part indispensable per a l'èxit i l'assoliment dels seus programes i per beneficiar un nombre més alt de persones. Això suposa l'acceptació d'una referència que se situa més enllà d'un mateix, que exigeix la cura atenta i responsable dels vincles que fan possible el projecte, que dóna sentit als esforços personals.

“Una formació adient, en funció del col·lectiu per al qual o amb el qual treballarà i en funció de les necessitats de l'entitat. I, tot i que sembli evident, cal que la persona disposi de temps real que faci factible el treball i la participació”.

Per concloure, els següents requadres detallen tot allò que les persones voluntàries i les organitzacions donen i reben de l'acció voluntària.

LES PERSONES VOLUNTÀRIES DONEN

- *Temps*
- *Entusiasme*
- *Coneixements*
- *Compromís*
- *Responsabilitat*

LES PERSONES VOLUNTÀRIES REBEN

- *Coneixement*
- *Amistat*
- *Experiència*
- *Noves habilitats*
- *Satisfacció personal*

LES ORGANITZACIONS DONEN

- *Programes*
- *Formació*
- *Gestió*
- *Suport*
- *Reconeixement*
- *Motivació*
- *Mitjans*

LES ORGANITZACIONS REBEN

- *Facilitat per aconseguir els seus objectius*
- *Imatge i sensibilització públiques*
- *Implicació en la societat*
- *Representativitat*

3 LA PARTICIPACIÓ: ELEMENT FONAMENTAL DE L'ACCIÓ VOLUNTÀRIA

Les entitats de voluntariat són eixos clau per a la participació social de la ciutadania, de tal manera que faciliten el compromís i la implicació dels ciutadans. Alhora, per a aquestes, les persones voluntàries esdevenen part intrínseca de la seva raó de ser.

El voluntariat pot ser una fase vers el compromís. Aquest compromís suposa involucrar-se en la construcció d'un projecte, la clau del qual no és que sigui un projecte propi sinó que sigui un projecte compartit.

La participació és un procés d'aprenentatge. En aquest sentit, podem anar adquirint una sèrie d'habilitats per aprendre a moure'ns en el nostre entorn i créixer atents al que ens envolta.

Si la millor manera d'aprendre a participar és practicant la participació en els nostres entorns més propers, podem dir que les activitats de lleure, tant educatives com cooperatives, són àmbits privilegiats, sobretot aquelles que s'inicien en edats en les que s'estan incorporant i consolidant aprenentatges.

Potenciar la participació en el si de les entitats permet a aquestes desenvolupar dinàmiques de treball enriquidores per a les persones voluntàries així com una sèrie d'habilitats i actituds en els equips molt

“No tothom serveix per a tot però tothom serveix per alguna cosa”.

favorables. Alguns dels avantatges de la participació en el marc de les entitats són:

- Genera una notable sensació de benestar. Es reprèn el protagonisme en la presa de decisions, i genera un sentit de la pròpia utilitat i potència
- Ajuda a situar-se en el punt de vista de l'actor, no de l'espectador, i dinamitza les persones, els grups i els projectes d'intervenció
- Optimitza el rendiment de l'associació
- Permet ampliar els serveis i el sector d'intervenció
- Permet enfortir la interconnexió amb altres associacions

La participació és un procés en el qual la persona voluntària pren part activa, no solament en la resolució dels problemes del seu entorn, sinó també en l'entitat en la qual desenvolupa la seva acció voluntària. La participació del voluntariat és, per tant, bidireccional: d'una banda, vers la comunitat en la qual concreta la seva acció i, d'altra, vers la institució, prenent part en el funcionament d'aquesta i en el projecte en el qual intervé.

La participació és un tret fonamental del treball voluntari. El grau de compromís i d'implicació va creixent de manera natural a mesura que es va coneixent i es va integrant la persona voluntària a l'entitat i a la seva tasca.

La participació del voluntariat pot donar-se en diferents nivells dins de l'entitat (directiu, organitzatiu, execució de programes, suport...) i per tant en diferents nivells d'influència i implicació, però en tots cal establir els protocols i mecanismes per a la seva incorporació. És important que el voluntariat, coneixedor de qüestions de base, pugui donar el seu punt de vista per a la millora i l'enriquiment de l'entitat i el col·lectiu per al que treballa, augmentant el seu nivell d'implicació. El desenvolupament de la seva tasca revertirà directament en el desenvolupament del teixit social i la potenciació del benestar de les persones.

Tot i que la participació del voluntariat presenta majoritàriament molts guanys a l'entitat, també cal tenir en compte algunes altres qüestions que poden ser viscudes com a inconvenients per a algunes organitzacions:

“La participació és un procés en el qual la persona voluntària pren part activa, no solament en la resolució dels problemes del seu entorn, sinó també en l'entitat en la qual desenvolupa la seva acció voluntària”.

AVANTATGES

- *Es reforça el paper del voluntariat a l'entitat, potenciant la seva figura i generant un sentit d'utilitat que contribueix al seu benestar*
- *El voluntariat es converteix en un agent actiu que permet dinamitzar les persones, els grups i els projectes d'intervenció*
- *Optimitza el rendiment de l'entitat*
- *Permet fins i tot ampliar serveis i àmbits d'intervenció*
- *Pren un especial relleu la formació del voluntariat*
- *Enforteix la relació amb l'equip i fins i tot la interconnexió entre altres entitats*

INCONVENIENTS

- *Cal dedicar-hi més temps per tal de respondre a la implicació adquirida*
- *Tot i donar més qualitat als projectes, aquests s'alenteixen per l'augment de persones que intervenen en el procés*
- *Cal una actitud prèvia de predisposició per part de tot l'equip implicat, per tal d'acceptar el canvi i les transformacions que genera la participació del voluntariat*

4 DRETS I DEURES DEL VOLUNTARIAT

Els drets i deures del voluntariat estan recollits en diferents documents –tant a nivell nacional com internacional– que permeten vetllar per una adequada acció voluntària. En el cas del nostre país, la Carta del Voluntariat a Catalunya (Resolució 98/V, de 29 de maig de 1996) ha estat un text jurídic pioner a l'Estat espanyol pel que fa l'emmarcament dels drets i deures del voluntari (vegeu “Material complementari”). Tenir coneixement d'aquests drets i deures del voluntariat resulta fonamental per a l'acció voluntària, ja que:

- Permet prendre consciència del paper i funció del voluntariat dins del marc de l'entitat i en relació amb l'equip de treball professional
- Donar a conèixer la importància de la formació com a eina de qualitat en la tasca voluntària
- Saber on són els límits de l'acció voluntària

En el moment en què es decideix fer voluntariat, estem adquirint tot un seguit de drets i deures que hem d'assumir i respectar durant tot el procés de l'acció voluntària. Tot i que els drets i deures són recollits en l'annex d'aquesta publicació, fem un especial èmfasi en tres aspectes fonamentals que queden recollits en tots els textos legislatius que fan referència al voluntariat:

“Els drets i deures del voluntariat estan recollits en diferents documents –tant a nivell nacional com internacional– que permeten vetllar per una adequada acció voluntària”.

- Rebre la informació necessària de l'entitat en què la persona voluntària realitzarà la seva tasca, sent un dret de la persona voluntària i un deure de l'entitat que l'acull. Cal tenir informació bàsica suficient per emmarcar l'entitat: la seva missió, els seus objectius, el model organitzatiu, els serveis que ofereixen, la metodologia de treball en l'àmbit, els programes de voluntariat, el pla de formació, els protocols d'actuació vinculats amb el voluntariat... Aquesta informació inicial no només centrarà la persona voluntària en la seva acció, sinó que servirà com a motor de motivació per realitzar-la, sentint-se acollida per l'entitat.
- El voluntariat té el *dret* de rebre la formació necessària per a la seva tasca però també el *deure* de realitzar-la. Vol dir tenir la preparació adient i la responsabilitat necessària per assumir la tasca que se li encomana. És fonamental que tant l'entitat com la persona voluntària assumeixin aquest compromís de formació amb uns continguts especialment elaborats per l'àmbit d'actuació a desenvolupar.

- La persona voluntària té el dret de gaudir d'una assegurança que li permeti cobrir els riscos possibles que pugui patir o provocar durant l'exercici de la seva acció. És evident que qualsevol acció que fem pot comportar un risc, però en tot cas cal garantir que aquest no sigui un impediment ni una responsabilitat afegida a exercir la tasca voluntària.

INFORMACIÓ

FORMACIÓ

ASSEGURANÇA

...

(III) L'ORGANITZACIÓ DEL VOLUNTARIAT

1 CONEIXEMENT DE L'ENTITAT I DEL SEU IDEARI I/O PROJECTE D'ACCIÓ

Una persona interessada a participar com a voluntària es pot incorporar en diferents organitzacions o entitats de voluntariat, però és necessària una reflexió prèvia sobre la responsabilitat que comporta i sobre si realment s'identifica amb la ideologia de l'organització que ha escollit per col·laborar-hi. De la mateixa manera que l'entitat pot decidir lliurement la persona voluntària que considera més adient. És imprescindible que una persona voluntària per formar part d'una organització s'identifiqui amb els seus valors i la seva missió.

Totes les entitats de voluntariat haurien de garantir, doncs, els espais necessaris perquè les persones interessades a incorporar-s'hi puguin conèixer el seu ideari i els seus projectes d'acció, així com també que les persones voluntàries que ja hi participen continuïn coneixent i recordant la missió i els valors de l'entitat (la raó de l'existència de l'organització), per tal que entenguin els motius i la finalitat de la seva tasca en un context més ampli. Aquests espais no sempre existeixen de forma tan separada a totes les entitats sinó que en la major part de casos aquests espais es repeteixen en diferents moments de la vida de la persona voluntària. En termes generals, però, són els següents:

“Totes les entitats de voluntariat haurien de garantir, doncs, els espais necessaris perquè les persones interessades a incorporar-s'hi puguin conèixer el seu ideari i els seus projectes d'acció, així com també que les persones voluntàries que ja hi participen continuïn coneixent i recordant la missió i els valors de l'entitat”.

- **Entrevista o sessió informativa.** En aquest primer espai de comunicació, on es produeix un intercanvi d'informació entre la persona que sol·licita incorporar-se com a voluntària i un representat de l'organització, és important començar a transmetre els valors i la manera d'actuar de l'organització per tal que els pugui contrastar amb els seus i pugui reflexionar si s'hi identifica.
- **Formació inicial sobre l'entitat.** En aquest espai formatiu on s'han de transmetre els coneixements mínims sobre l'entitat s'ha d'aprofundir en el contingut de la missió i dels diferents valors perquè la persona interessada a fer-se voluntària pugui acabar de decidir si serà possible la seva incorporació a l'organització segons si els seus valors són coherents i semblants amb els de l'organització.
- **Acolliment a la tasca voluntària.** En el moment en què es rep la persona perquè comenci a participar en les diferents activitats, a més de proporcionar-li la informació necessària per portar a terme la seva tasca també és important reforçar-la amb la informació sobre la missió i els valors de l'entitat.
- **Formació per al voluntariat.** És la formació que capacita i recicla la persona voluntària per a la seva tasca voluntària (en tota la seva extensió). No s'ha d'oblidar que la formació té sentit en la mesura que és coherent amb la missió i els valors de l'entitat.

- **Reunions del grup d'activitat o equips de treball.** Aquests espais on se solen tractar aspectes del funcionament de les activitats també es poden aprofitar com a espais recordatoris i de reflexió dels objectius de l'organització i dels seus projectes d'acció.
- **Espais específics per treballar el coneixement de l'entitat.** Es poden organitzar reunions on participin les persones voluntàries exclusivament per treballar la missió i els valors de l'entitat (recordatori, difusió i aportació).
- **Espais i/o documents diversos.** Poden estar presents a la memòria de l'organització, a la pàgina web de l'entitat, als díptics divulgatius, a les oficines, etc.

Cal remarcar, doncs, que la transmissió de la missió i dels valors de l'entitat i el compromís amb el seu ideari s'ha de tenir present en tots els espais de relació i de participació del voluntariat, i no s'ha d'oblidar que es tracta d'un procés continu en el procés d'incorporació i de participació de la persona voluntària a l'entitat.

“Cal remarcar, doncs, que la transmissió de la missió i dels valors de l'entitat i el compromís amb el seu ideari s'ha de tenir present en tots els espais de relació i de participació del voluntariat.”

2 COMPROMÍS AMB L'ENTITAT

A cada entitat s'estableix una relació determinada amb la persona voluntària; per això és important l'existència d'un document que reguli aquesta relació de cada persona voluntària amb l'entitat amb què col·labora: el **full de compromís** (vegeu "Material complementari").

Aquest full de compromís entre l'entitat i la persona voluntària és l'acord que prenen, per una banda la persona que representa l'entitat i, per l'altra, la persona voluntària interessada a participar-hi, realitzant una sèrie de tasques, i on es recullen els drets i deures de la persona voluntària, i ha de ser coherent amb els valors i la missió de l'entitat.

La signatura d'aquest compromís suposa l'assumpció d'una responsabilitat comuna: per part de la persona voluntària per a la participació dins l'entitat portant a terme una sèrie de tasques, ser conseqüent amb els seus deures i conèixer els seus drets; i per part de la persona que representa l'entitat per garantir el compliment dels drets i deures de la persona voluntària i els recursos necessaris perquè pugui participar (formació, assegurança, etc.). És important que la signatura del full de compromís no sigui un formalisme, sinó un acte conscient i responsable, de veritable compromís per ambdues parts, i de benvinguda per part de l'entitat. Un cop signat, tant la persona voluntària com l'entitat se'n quedaran una còpia.

Aquest acord escrit de col·laboració l'haurien de tenir totes les entitats de voluntariat, tenint en compte la flexibilitat necessària tant per a l'entitat com per a la persona voluntària. Així per exemple, en algunes entitats aquest document es relaciona directament amb el projecte concret amb què col·laborarà la persona voluntària i s'hi especifica el temps de dedicació, i esdevé, doncs, un complement, i no una substitució, del compromís formal amb l'entitat.

La persona voluntària ha de ser conscient, en comprometre's amb una organització, de la missió i objectius que té l'entitat de voluntariat en què participa, així com de les tasques que desenvoluparà en aquesta en funció del projecte en què hi col·labori. És fonamental que des del principi de l'establiment de la relació, la persona voluntària tingui coneixement dels límits de la seva actuació.

El full de compromís és una manera de formalitzar el coneixement previ dels drets i deures del voluntariat, facilitant el reconeixement dels límits de l'acció voluntària. Aquesta delimitació serveix tant per acotar les línees d'actuació del voluntariat com per guiar la seva actuació amb paràmetres de qualitat. Podríem situar els límits en tres situacions determinades:

“La signatura d'aquest compromís suposa l'assumpció d'una responsabilitat comuna. És important que la signatura del full de compromís no sigui un formalisme, sinó un acte conscient i responsable”.

- **El voluntariat s'extralimita en el seu paper:**
 - > El voluntariat realitza o assumeix tasques que corresponen a l'equip professional assalariat i que pot consistir en la ingerència en tasques clarament tècniques i especialitzades. La seva tasca sempre ha de ser entesa com a complementària, mai com una substitució.
 - > Un altre cas és la intervenció del voluntariat sobre accions que ja desenvolupen altres persones de l'equip de treball.
 - > Pren decisions al marge de l'entitat a la qual està vinculada, sense el seu consentiment ni la corresponent aprovació.
- **El voluntariat no compleix el compromís adquirit:**
 - > Els acords inicials presos entre l'entitat i la persona voluntària (programa al qual pertany, horaris, funcions...) no són respectats. Per aquesta raó és fonamental aclarir des de bon principi els convenis de col·laboració entre ambdues parts, per tal de deixar clars els marcs d'actuació.
- **El voluntariat duu a terme accions incorrectes pel que fa la seva tasca:**
 - > Una acció voluntària que amaga l'existència d'un problema és una greu falta, ja que l'acció voluntària ha de cooperar en la solució, però mai en l'ocultació.

- > Es considera una acció incorrecta i greu qualsevol que atempti directament contra els drets bàsics dels altres, bé siguin usuaris, grups de treball de personal laboral o grups de treball voluntari, com pot ser el dret a la igualtat i la no discriminació per motiu de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

3 ARTICULACIÓ ENTRE LA PERSONA REMUNERADA I LA PERSONA VOLUNTÀRIA

En el seu origen, la majoria de les entitats de voluntariat estan formades només per persones voluntàries, però a mesura que les tasques que realitzen van adquirint certa intensitat en el temps i/o complexitat es comença a valorar la necessitat d'incloure personal remunerat en les organitzacions, amb l'ànim de poder continuar o millorar la tasca de l'entitat. Per tant, es poden trobar tant entitats només amb voluntariat i altres que segueixen un model mixt en què conviuen persones voluntàries amb persones remunerades.

En aquest últim cas és molt important establir entre els voluntaris i els treballadors un marc de complementarietat per tal de treballar conjuntament vers l'acompliment de la missió de l'entitat, sense 'intrusisme i in-

“És molt important establir entre els voluntaris i els treballadors un marc de complementarietat per tal de treballar conjuntament vers l'acompliment de la missió de l'entitat”.

comprensió'; i és imprescindible que existeixi una adequada relació entre els dos col·lectius per a un funcionament òptim dels projectes.

Així, és fonamental tenir presents algunes qüestions bàsiques que poden facilitar una bona relació entre els dos col·lectius:

- **DEFINICIÓ CLARA DE RESPONSABILITATS I FUNCIONS**

Per evitar que es produeixin possibles conflictes de funcions entre remunerats i no remunerats és necessari aclarir els rols de cadascú dels col·lectius dins del procés de participació en l'entitat, i a més ajudarà que el desenvolupament de l'organització no ofegui el paper fonamental del voluntariat. L'aclariment i definició prèvia per part de l'entitat dels papers que hi tenen aquests dos perfils humans permet:

- > Establir una bona relació entre tot l'equip humà, sigui quina sigui la seva funció i responsabilitat, treballant per a un objectiu comú
- > Afavorir la participació del voluntariat en bé de la missió de l'entitat
- > Motivar l'equip voluntari davant el reconeixement de la seva tasca
- > Fixar els límits de l'acció de cadascun dels voluntaris i treballadors en relació amb la seva intervenció

- **AFAVORIR ESPAIS DE RELACIÓ I COMUNICACIÓ**

S'han de propiciar espais de relació i comunicació de forma periòdica per tal que ambdós col·lectius puguin compartir la tasca que fan, les inquietuds i els reptes que els suposa i trobin formes de millorar –sentint que formen part d'un sol equip que comparteix un projecte comú.

- **NIVELL D'IMPLICACIÓ DE L'EQUIP REMUNERAT EN EL PAPER DEL VOLUNTARIAT**

Perquè es produeixi aquesta implicació és imprescindible formar el personal remunerat sobre la gestió del voluntariat i sensibilitzar-lo sobre els avantatges de treballar en equips mixtos, proporcionant-los a més les eines necessàries. El personal remunerat ha d'entendre que el voluntariat és l'essència de les entitats de voluntariat, que les actuacions d'uns i altres són complementàries i, com a tal, li ha d'atorgar l'espai i el protagonisme que li correspon en el marc de les accions i programes que desenvolupen conjuntament en el si de l'entitat.

- **ALGUNES ACCIONS CONVENIENTS PER EVITAR EL CONFLICTE:**

- > Formar el personal laboral i el voluntariat sobre el paper de l'un i l'altre en la feina i la tasca que du a terme l'entitat i sobre la importància de la complementarietat com a valor de l'èxit de les intervencions

“Cal remarcar també en aquest punt que tant el personal remunerat com el voluntariat ha de ser professional en les seves actuacions. Un professional és aquella persona que exerceix una activitat amb gran competència”.

- > Sensibilitzar el professional sobre l'aportació personal del voluntariat en tots els espais de l'entitat
- > Realitzar una òptima selecció del voluntariat quant a les activitats
- > Definir les funcions i establir el seguiment del voluntariat
- > Implicar el personal laboral en les formacions dirigides a les persones voluntàries i en les preses de decisions sobre el voluntariat
- > Formar el personal laboral sobre el voluntariat i la seva gestió
- > Portar a terme el reconeixement del voluntariat
- > Generar espais perquè es puguin proposar problemes i poder solucionar-los implicant les persones afectades

Cal remarcar també en aquest punt que tant el personal remunerat com el voluntariat ha de ser professional en les seves actuacions. Com ja s'ha ressaltat abans, un professional és aquella persona que exerceix una activitat amb gran competència. Per això no s'ha utilitzat en cap moment el terme professional per fer referència a les persones contractades a les entitats.

4 EL PROCÉS DE PARTICIPACIÓ EN L'ENTITAT

Una de les funcions fonamentals de les entitats de voluntariat –enteses des d'un sentit ampli– és la participació, des de la societat civil, en les problemàtiques socials. El voluntariat, amb la seva tasca, permet enfortir les xarxes socials per tal no només de donar resposta a aquestes problemàtiques, sinó també a fer prevenció a través de l'entitat, contribuint a influir en les polítiques socials.

En aquest punt ens centrarem en el procés de participació del voluntariat dins l'entitat. I cal remarcar en aquest procés l'existència de tres elements clau:

- **La informació.** Permet a la persona voluntària conèixer les oportunitats que l'organització li ofereix per participar (en l'activitat, en la vida associativa i en la vida institucional). Constitueix la base de la participació: una persona que no està ben informada no hi pot participar.
- **La formació.** Dota a la persona voluntària de les habilitats, capacitats i informacions necessàries per desenvolupar adequadament la seva tasca voluntària.
- **La motivació.** Facilita una major implicació de la persona voluntària en l'organització, i fa que assumeixi majors compromisos i responsabilitats. Ha de ser contínua perquè sigui efectiva.

És necessari que des del moment inicial de la incorporació a l'organització la persona voluntària conegui les possibilitats de participació que té a l'entitat i el compromís que adquireix amb aquella en relació amb els seus valors, la seva missió i el desenvolupament de l'acció. Aquestes possibilitats de participació es concreten en diferents **àmbits**: en l'equip de treball de l'activitat, en la vida associativa i en la vida institucional.

4.1. EN L'EQUIP DE TREBALL DE L'ACTIVITAT

És el nivell més bàsic de la participació. El terme activitat en genèric es pot referir tant a un projecte concret com a un esdeveniment puntual. La persona voluntària hauria de participar de manera activa en totes les fases de l'acció:

- **Identificació de les necessitats i col·lectius vulnerables** (abans i durant). S'han d'explorar els problemes i determinar les persones afectades, les seves necessitats i la capacitat d'actuació. Quina necessitat hi ha, com és el col·lectiu, quines necessitats prioritzem.

QUINA NECESSITAT HI HA?

COM ÉS EL COL·LECTIU?

QUINES NECESSITATS PRIORITZEM?

- **Formulació dels projectes per atendre les necessitats detectades** (abans). S'han de definir els objectius del projecte, els resultats esperats i les necessitats de recursos humans, materials i econòmics, establint un temps determinat i assignant responsabilitats.

APARTATS D'UN PROJECTE

- *Quina és la nostra finalitat: què volem aconseguir a través de la tasca*
- *Destinatari/s àries de la nostra acció*
- *Definició dels programes d'acció (activitats, dinàmiques...)*
- *Concreció del lloc on es duran a terme*
- *Pressupost econòmic*
- *Material*
- *Persones implicades*
- *Accions de comunicació*
- *Avaluació de l'acció*

- **Execució de les accions programades** (durant). Es realitzen les accions plantejades mitjançant la participació de les diferents persones en les tasques que se'ls han encomanat. Cal vetllar per l'adequat seguiment i suport.

“Cal vetllar per l'adequat seguiment i suport”.

- **Avaluació de l'activitat** (durant i després). Des que s'inicia la realització del projecte fins que aquest finalitza s'ha de recollir i analitzar la informació que ens ha de permetre valorar si estem anant en la direcció adequada respecte el que ens havíem plantejat i si finalment s'han aconseguit els objectius que s'havien previst. Això ens ha de permetre adaptar mesures correctores davant possibles desviacions, i preguntar-nos què hem obtingut i què hem d'adaptar/modificar.

QUÈ AVALUEM

- *L'assoliment dels objectius*
- *El funcionament de l'activitat o la realització de la tasca*
- *La dinàmica de treball seguida per l'equip de voluntariat*
- *La preparació de l'activitat i com s'ha seguit la previsió feta en aquesta (espai, material, recursos humans, temps...)*
- *El nombre d'agents implicats i la seva motivació*
- *Altres valors afegits amb què no hi comptàvem*
- *Imprevistos i solucions aplicades*

En els diferents nivells del cicle d'un projecte (identificació, formulació, execució i avaluació) l'entitat ha de ser capaç de definir el paper i les funcions que executaran les persones voluntàries vinculades a aquest. Per aquest motiu, un dels aspectes fonamentals a considerar quan una entitat es planteja un nou programa o projecte d'intervenció són els equips de treball que participaran en aquest i el paper que cada membre de l'entitat tindrà perquè realment existeixi un treball conjunt entre tots i totes.

L'entitat ha de facilitar la implicació del voluntariat en aquesta activitat segons la seva disponibilitat, perfil, recursos i evolució en el grup i en l'organització. Per això cal que es concretin prèviament les diferents funcions que, segons el nivell d'activitat, podrà executar la persona voluntària en relació amb el projecte d'intervenció, amb l'objectiu d'afavorir que assumeixi un major paper en els projectes.

En el següent esquema es fa una proposta de les diferents funcions segons el nivell d'implicació, tenint en compte la flexibilitat per a cada persona i equip, i tenint present que sovint serà difícil separar un nivell del següent, sobretot quan una mateixa persona estigui implicada en diferents nivells o en tots.

FASES DEL PROJECTE

FUNCIONS DE LA PERSONA VOLUNTÀRIA

IDENTIFICACIÓ

- *Detectar les necessitats*
- *Expressar les necessitats*
- *Proposar intervencions*

FORMULACIÓ

- *Participar en la determinació dels objectius*
- *Conèixer i valorar els projectes des de la seva globalitat*
- *Seguir i valorar el disseny tècnic*

EXECUCIÓ

- *Desenvolupar les activitats i participar-hi*
- *Participar en els òrgans de coordinació establerts*

AVALUACIÓ

- *Realitzar l'avaluació dels projectes conjuntament amb la persona responsable del projecte*
- *Participar en els òrgans de seguiment establerts*
- *Valorar la participació voluntària en els projectes (individualment i col·lectivament)*

En l'activitat, l'equip de treball pren un paper imprescindible tant perquè constitueix el seu nucli de referència i vinculació directa amb el projecte d'intervenció i amb l'organització, com perquè funciona com a suport d'autoajuda i autoformació. Mitjançant el seu equip de treball la persona voluntària porta a terme un treball conjunt i adquireix sentiment de pertinença a l'organització. En l'equip de treball s'identifiquen necessitats, es programa l'acció en equip, es desenvolupen les activitats i s'avaluen aquestes periòdicament (reunions).

Tot treball en equip hauria de ser coordinat per una persona responsable, a fi que les comunicacions a l'interior de l'equip siguin eficaces i perquè l'acció pugui portar-se a terme de forma òptima. Aquesta funció pot exercir-la indistintament personal voluntari o personal remunerat que hi estigui capacitada, i que assumirà el rol de tutor-referent. Així, entre les funcions del responsable de l'equip de treball de l'activitat cal destacar:

- L'acolliment de la nova persona voluntària per tal de facilitar un clima propici de treball i s'hi senti integrada des del primer moment.
- La informació sobre l'operatiu i organització de l'acció voluntària, sobre temes d'interès de voluntariat i altres accions de la institució, sobre les dates dels cursos o mòduls especialitzats que s'organitzin, etc.

“Tot treball en equip hauria de ser coordinat per una persona responsable, a fi que les comunicacions a l'interior de l'equip siguin eficaces i perquè l'acció pugui portar-se a terme de forma òptima”

- La coordinació i convocatòries de les reunions periòdiques de seguiment.
- L'actualització de la llista dels voluntaris adscrits a la seva activitat i el seguiment de la seva participació a l'activitat.
- La comunicació amb el departament de voluntariat per informar de possibles incidències, exposar les necessitats formatives i d'altres necessitats que es detectin o que proposin les persones voluntàries, etc.
- La representació del grup en els espais de coordinació amb altres equips de treball.
- El reconeixement de l'acció voluntària.

A més s'ha de tenir en compte com serà la dinàmica de l'equip de treball de l'activitat , és a dir les diferents funcions i responsabilitats que cada persona desenvoluparà dins del seu equip. I per això cal:

- Establir entre les persones voluntàries l'adquisició de funcions concretes que estiguin relacionades amb la seva participació a l'activitat (p. ex. responsable de material, de control pressupostari, etc.).
- Promoure la rotació de responsabilitats entre les persones voluntàries per assegurar l'increment de lideratge i compromís en la

participació interna (elecció de responsables de grup, responsables de tasques, etc.).

- Potenciar la formació per a la participació (activitats de direcció, responsables, etc.).

4.2. EN LA VIDA ASSOCIATIVA I EN LA VIDA INSTITUCIONAL

La participació en aquests àmbits contribueix al desenvolupament i enfortiment institucional i afavoreix el sentiment de pertinença de la persona voluntària a l'organització.

La **vida associativa** es refereix a la participació de les persones voluntàries en totes les activitats que afavoreixen les relacions interpersonals i d'intercanvi d'experiències, i que incorporen un component important d'oci o de temps de lleure (trobades, sortides, etc.), afavorint la motivació i la satisfacció. Les entitats haurien de promoure que aquest tipus d'activitats siguin principalment identificades, planificades i executades per les persones voluntàries afavorint d'aquesta manera que assumeixin majors compromisos i responsabilitats.

La participació en la **vida institucional** constitueix la participació formal del voluntariat en les entitats. Es refereix a la implicació de la persona voluntària en les decisions de l'entitat mitjançant l'accés als seus òrgans de govern desenvolupant càrrecs, funcions i responsabilitats inherents a ells;

així com també a la implicació en la representació externa de la seva organització en plataformes, fòrums, consells, etc.

És important que les organitzacions de voluntariat possibilitin la participació de les persones voluntàries en aquests àmbits perquè pugui existir una implicació real i efectiva en l'entitat on han decidit col·laborar.

5 EL TREBALL EN EQUIP

Les entitats de voluntariat focalitzen la seva acció a través d'una missió que queda reflectida en els seus objectius. Per dur-los a terme cal un equip de treball, coordinat i organitzat, per tal que la tasca realitzada sigui de qualitat. Un equip està format per un nombre determinat de persones que responen a un projecte comú i que actuen i interactuen segons un sistema de pautes establertes. Com a col·lectiu tenen una dinàmica pròpia, per tant podem dir que un equip és més que la suma dels seus membres.

El voluntariat que actua dins d'una entitat ho fa generalment a través del marc d'un equip de treball. Un equip de treball és un conjunt de persones que s'agrupen per assolir una mateixa missió amb un objectiu comú, un treball coordinat, una organització que permet la participació dels seus membres i una coresponsabilitat vers la consecució de l'objectiu.

La riquesa dels equips es conforma sobre la base de la diversitat del seus components pel que fa a maneres de pensar, modes de fer, capacitats, coneixements o habilitats de cadascun d'ells. Si bé és cert que la gestió dels recursos humans és més complexa, d'altra banda cal saber aprofitar la riquesa que aporta a una entitat el treball en equip.

Les entitats que vetllen pel bon funcionament dels equips de treball permeten l'augment de la motivació de la figura del voluntari que se sent valorat pel que és i per la tasca que fa. Se cerca l'equilibri entre la qualitat de la tasca i alhora la cura en la relació afectiva i desenvolupament del voluntariat dins de l'equip de treball de què forma part, que es veuran condicionats per tres factors:

- Les circumstàncies internes i externes de la seva formació
- La relació que s'estableix entre els seus membres
- La interrelació entre equips de treball remunerats i equips de treball de voluntariat

Aquests aspectes cal tenir-los en compte al llarg de totes les etapes d'evolució per les quals passa l'equip fins a la seva consolidació:

“Un equip de treball és un conjunt de persones que s'agrupen per assolir una mateixa missió amb un objectiu comú, un treball coordinat, una organització que permet la participació dels seus membres i una coresponsabilitat vers la consecució de l'objectiu”.

5.1. L'EQUIP: CREACIÓ I FASES

1. NAIXEMENT

És una fase de procés individual en què unes determinades inquietuds fan que una persona decideixi formar part d'una entitat de voluntariat. Cadascú té unes motivacions, valors, creences i actituds determinades, però tenen en comú que volen treballar per a un mateix objectiu. És en aquest moment quan es comença a generar la confiança en el grup, que resta a l'expectativa de tot allò que li afecta. Es busca l'afinitat amb els altres per tal de generar seguretat i pertinença de grup.

2. DESENVOLUPAMENT

És la fase en la qual s'estableixen estructures que facilitin el treball en funció de les capacitats i habilitats de cada membre. En aquest moment és important conèixer els aspectes que cohesionen el grup –per tal d'aprofitar-los– i els que el disgreguen –de manera que es puguin afrontar– sense oblidar l'objectiu comú com a equip.

És el moment per definir aspectes organitzatius, responsabilitats, funcionament, sistemes d'avaluació, etc.).

En aquesta fase, sobretot pel que fa a les entitats més grans en nombre de voluntariat, es poden crear dos tipus de grups diferents dins del ma-

teix equip de treball, que caldrà tenir en compte d'acord amb les relacions que s'hi estableixin:

- Els grups naturals que sorgeixen espontàniament entre les persones que tenen i comparteixen més afinitats o interessos comuns i que poden derivar fins i tot en amistat.
- Els grups que es conformen per realitzar un treball concret i puntual dins de l'organització.

3. CONSOLIDACIÓ

La consolidació de la confiança mútua, la implicació en les tasques, l'estructuració del grup amb responsabilitat i càrrecs diferenciats, l'autoavaluació del propi funcionament i la consecució dels objectius, són trets característics d'aquesta fase.

Ara bé, és també la fase en la qual per aquestes mateixes raons, es pot posar en joc la permanència o no d'aquest equip.

Si arriba el cas que es produeixi algun conflicte d'equip, caldrà valorar si la permanència de l'equip es considera fonamental per a l'acompliment dels objectius plantejats. Si s'ha de mantenir, caldrà gestionar els conflictes de la manera més acurada i prioritzar per davant de tot l'objectiu final, és a dir, el sentit de la feina que duem a terme de manera conjunta.

“En definitiva, per l'exercici del voluntariat cal destacar la importància del treball en equip en relació amb la mateixa essència col·laborativa de les entitats. Perquè sigui efectiu i gratificant no n'hi ha prou amb el treball diari i el coneixement de la seva planificació; cal a més que l'equip tingui en compte tots aquests aspectes fonamentals per poder treballar”.

4. DISSOLUCIÓ

Un equip de treball es pot dissoldre per raons molt diverses. Pot ser que les fites personals dels seus membres ja no siguin les mateixes, i llavors la tasca en comú perd tot el seu sentit, o bé perquè els objectius que s'havien previst han quedat assolits.

En definitiva, per l'exercici del voluntariat cal destacar la importància del treball en equip en relació amb la mateixa essència col·laborativa de les entitats. Perquè sigui efectiu i gratificant no n'hi ha prou amb el treball diari i el coneixement de la seva planificació; cal a més que l'equip tingui en compte tots aquests aspectes fonamentals per poder treballar.

No volem acabar aquest manual sense fer èmfasi en una idea: el voluntariat és una opció de vida, és una vivència en la qual donar i rebre formen part del mateix procés; és una oportunitat de creixement personal si som capaços d'aprofitar l'experiència com a tal; és un dels espais en el qual la llibertat personal pren forma i camí; és l'espai en el qual, des de la gratuïtat, i més enllà de la finalitat de la nostra acció, ens expressem com a individus amb estil i matís propis.

Som algú que dona resposta... i és important que puguem fer-ho bé, que fem la nostra tasca voluntària amb la màxima qualitat i el màxim coneixement possible. Des d'aquests darrer paràgraf del llibre volem:

agrair-vos la iniciativa de fer el CIV,

agrair-vos haver decidit anar una mica més enllà i plantejar-vos ser persones voluntàries,

animar-vos en la vostra opció i en la vostra tasca, que contribueix a fer un món millor,

i dir-vos que estiguen segurs que, com diu un vell adagi:

“Hi ha una feina que si no fas tu quedarà eternament per fer”.

(IV) ANNEXOS

1 VOCABULARI BÀSIC

Actitud: predisposició de la persona a reaccionar amb una conducta característica segons la qual valora objectes, altres persones, col·lectivitats, grups i institucions.

Activitat: unitat mínima d'acció que es realitza dins d'un projecte per a la consecució de resultats.

Aptitud: disposició natural o adquirida per efectuar una tasca.

Àmbit d'actuació: camp principal en què actua una entitat (social, comunitari, cultural, ambiental, de cooperació internacional).

Associació: entitat sense ànim de lucre, constituïda voluntàriament per tres o més persones per acomplir una finalitat d'interès general, amb caràcter temporal o indefinit.

Borsa de voluntaris: servei que recull dades de persones interessades a ser voluntaris, les quals es posen en contacte amb entitats a partir de les crides que aquestes fan. Actualment hi ha moltes borses que són telemàtiques.

Centre comunitari: espai que promou la participació i la vida associativa, on col·laboren persones de diferents edats i àmbits. Dinamitza la vida sociocultural de molts pobles. Ateneus, fonents, centres recreatius, esbarts... s'inclouen en aquesta denominació.

Solidaritat internacional: conjunt d'actuacions en favor d'altres països, especialment del tercer món, per mitjà de l'educació per al desenvolupament, intercanvis, projectes, camps de treball...

Cooperant: persona que intervé de manera activa en un projecte de cooperació internacional. En un sentit més estricte, es refereix als professionals del desenvolupament contractats per treballar en un país del tercer món en el marc d'un programa de cooperació governamental o privat.

Deure: obligació moral que s'estableix per consens social en un col·lectiu cultural determinat.

Dirigent: persona que, dins l'estructura de funcionament de l'entitat, té un càrrec assignat per l'assemblea de socis o equivalent. Especialment els membres de la junta directiva o patronat: president, secretari, tresorer, vocals, responsable de voluntariat...

Dret: facultat d'exigir allò que a hom és degut, de fer allò que la llei no defensa, de tenir, exigir, usar allò que la llei o l'autoritat estableix a favor seu, o és permès.

Entitat de voluntariat: entitat que és integrada majoritàriament per voluntaris i que constitueix una organització autònoma sense afany de lucre. En canvi direm "entitat amb voluntaris" quan els voluntaris siguin una part mínima i complementària en l'estructura de l'entitat.

Entitat sense ànim de lucre: entitat que té una finalitat no lucrativa, habitualment de tipus social, cívic o recreatiu, la qual cosa implica que els càrrecs dirigits no són remunerats i, per tant, de voluntariat. Les entitats que estan formalment constituïdes gaudeixen de personalitat jurídica, cosa que els permet, entre d'altres, la contractació de personal per a l'acompliment dels seus objectius, cosa que no es contradiu amb el fet de no tenir ànim de lucre.

Escola de formació de voluntaris: escola o entitat amb capacitació docent, que ha estat reconeguda per impartir diferents cursos relacionats amb el voluntariat i els diferents aspectes de la seva organització que hi puguin fer referència, alguns dels quals tenen una titulació reconeguda.

Federació (o entitat federativa): organització de segon nivell, formada per l'agrupació de diferents associacions, entitats o grups en relació amb un o diversos criteris (ideològics, de sector d'activitat, econòmics, etc.) per tal de millorar la seva actuació i incidència social.

Finançament: recursos econòmics que permeten afrontar les despeses d'una entitat.

Funció: tasca o conjunt de tasques que correspon realitzar a una persona per aconseguir un objectiu concret i definit dins una estructura organitzativa.

Iniciativa privada: iniciativa provinent de persones o d'entitats privades, o sigui, de titularitat no pública. Habitualment es refereix a la iniciativa mercantil, per la qual cosa si ens referim a una entitat caldrà dir “iniciativa privada no lucrativa” o senzillament “iniciativa social”.

Iniciativa social: aquella que prové de les entitats privades sense ànim de lucre i que representa, per agrupació de socis, part de la voluntat de la societat civil.

Nivell d'actuació: lloc en què actua el voluntari dins l'estructura organitzativa d'una entitat, amb independència de quin sigui el seu àmbit d'actuació. El nivell indica si el voluntari realitza una actuació directa, una tasca directiva, una funció de suport, etc.

Perfil: conjunt de coneixements, habilitats i actituds que són necessaris en una persona voluntària per al desenvolupament d'unes funcions determinades.

Planificar: donades unes finalitats, desenvolupar un pla amb uns objectius i mitjans que ens permetin tendir-hi.

Programa: conjunt de projectes que estan relacionats entre si a fi d'assolir el compliment d'un mateix objectiu.

Projecte: conjunt d'activitats organitzades adequadament per a la consecució d'un objectiu que prèviament ha estat plantejat per transformar una realitat o millorar una situació.

Solidaritat: relació de recíproc sosteniment que lliga els membres d'una comunitat o col·lectiu en un mateix sentiment de pertinença i amb consciència d'uns interessos comuns.

2 BIBLIOGRAFIA I FONTS DE CONSULTA

- *Curs d'iniciació al voluntariat* (1a edició), Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social (1994)
- *Curs d'iniciació al voluntariat* (3a edició), Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar i Família (2001)
- *El voluntariat corporatiu: una oportunitat per a l'empresa a Catalunya*, Valores & Marqueting, Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar i Família
- *Pla nacional de l'associacionisme i el voluntariat*, Generalitat de Catalunya, Departament de Governació i Administracions Públiques (2008)
- *Manual de gestió del voluntariat*, Observatori del Tercer Sector, Obra Social Fundació "la Caixa" (2009)
- Documentació interna de les diferents entitats que han participat en l'elaboració del llibre

Aquest material ha estat elaborat conjuntament per cinc escoles del Pla de formació del voluntariat de Catalunya i la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària, amb la coordinació de la Fundació Pere Tarrés-Formació.

3 MATERIAL COMPLEMENTARI

Pla de Formació del
Voluntariat de Catalunya

Generalitat de Catalunya